

SZAKDOLGOZAT

Némedi Boglárka Anna
2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet
Kertművészeti és Kertépítészeti Tanszék

A japán sétakertek látványkapcsolatai

Konzulens: Dr. Eplényi Anna Vivien

Belső bíráló:

Külső bíráló:

Tanszékvezető: Dr. Sárospataki Máté

*Némedi Boglárka Anna
Kertépítő specializáció*

Tartalom

BEVEZETÉS.....	1
TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA, CÉLKITŰZÉS	1
TÉMA LEHATÁROLÁSA, TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS	3
ELMÉLETI KARAKTERJEGYEK	4
Asszimetria.....	5
Egyszerűség	5
Természetesség	5
Nyugalom.....	6
Egyensúly, harmónia.....	7
Ritmikusság.....	7
Arányosság.....	7
Kontraszt	9
Hangsúlyozás	9
Szimbolizálás	9
JAPÁN SÉTAKERTI ELEMÉK JELENTŐS KOMPOZÍCIÓS SZEREPEL	10
Hegy kompozíciós szerepe a japánkertekben.....	10
Víz kompozíciós szerepe a japánkertekben	12
Niwaki – A japánkert kerti fái és növényzete	15
KOMPOZÍCIÓK KOMPLEXITÁSA	19
MARGIT-SZIGETI JAPÁNOS KERT	21
LÁTVÁNYKAPCSOLATOK VIZSGÁLATA	22
Bejáratnál elhelyezkedő tó	22
Vízesés	31
Kőlámpás területe	32
Tsukiyama.....	33
Kihaszínatlan terület.....	35
Jó látványkapcsolatok	37
ÖSSZEGZÉS	39
IRODALOMJEGYZÉK	40
Írott forrás	40
Internetes forrás.....	41
Kép, ábra és rajz jegyzék	43

BEVEZETÉS

TÉMAVÁLASZTÁS INDOKLÁSA, CÉLKITŰZÉS

Témám választásánál nagy szerepet játszott az, hogy az évek alatt megszerzett japán nyelvi tudásomat hasznosítani tudjam. Az egyetem első évében ismerkedtem meg a japánkertekkel a Kert- és művészettörténet tárgy óráinak keretein belül, ahol már elkezdett bennem megfogalmazódni, hogy ezzel majd a későbbiekben is nagyon szívesen foglalkoznék.

Dolgozatom elsődleges célja az, hogy megfejtssem a japánkerti növénykompozíciók titkát, és hogy ezek alapján miként lehet megtervezni egy kerti látképet úgy, hogy ne a tárgyi elemek domináljanak – ne azok által legyen egyértelmű, hogy egy japánkert tárul elénk. Több olyan kert van, ahol nagyobb szerepet töltenek be a következő elemek: tourou (kerti lámpás), tsukubai (kézmosó kőedény), torii (shintou kapu), mint a növények – ilyen például a Devecseri japánkert, itt szinte teljesen a tárgyi elemekre helyezték a hangsúlyt, nem a növénykompozícióinak köszönheti valamennyi japánosságát.

Az európai és japán gondolkodásmód nagyban eltérhet, ezért is kell mélyebb rétegekben megérteni a japán kertművészetet. Nem elég, hogyha felületesen érintjük csak a kertek elemzését – érteni kell az elemek elhelyezésének miértjét ahhoz, hogy létre tudjunk hozni egy autentikusabb japánkertet.

További céljaim közé azt sorolnám, hogy a magyarországi Margit-szigeti japánkert növénykompozícióit a több száz éves múlttal rendelkező japánkertek elemzésének segítségével újragondoljam, és ezek alapján egy javaslati tervet készítsek.

Ennek folyamata a következőképpen zajlott le:

Több forrás alapján összegyűjtöttem olyan karakterjegyeket, melyek egy kertet japánossá tesznek – ezeknek részletezését követően a kiválasztott magyarországi japán sétakertet ezek alapján vizsgálom meg, és teszek javaslatot a látványkapcsolatok javítására, ami segíthet a japánkertek lényegének megfogásában, és a stílusnak megfelelő kompozíciók kialakításában.

1. Módszertani ábra

A japános kertről például a következők alapján készítettem el az elemzéseimet: megfigyeltem a formavilág, a körvonalak, az évszakos változások jelentőségét a növénykompozíciókban; és hogy milyen anyag- és textúrahasználát jellemző az egyes kertekre. (STEPHEN ADDISS, 135. o)

Dolgozatom nagy részét grafikai elemzések teszik ki, eddigi kutatásom során sok fotóalbum került a kezeim közé, és ritkán talákoztam rajzokat tartalmazó irodalmakkal – ezért dolgozatomban arra törekszem, hogy minél több helyen használjam ki az egyetemi éveim során elsajátított rajzi technikákat.

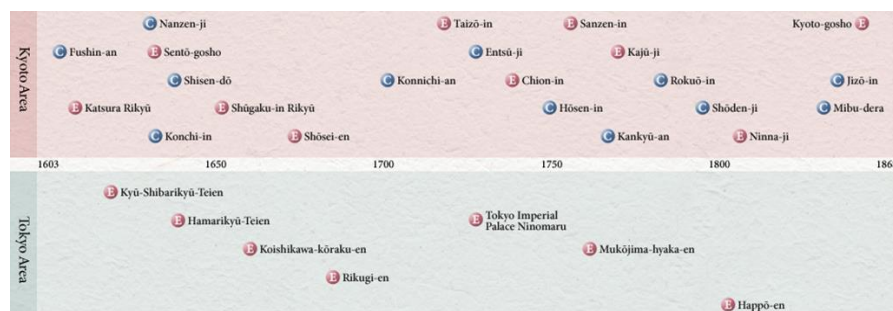
Kutatásom ideje alatt igyekeztem figyelmesebben szemlélni a körülöttem levő természetet kirándulásaim során – ha valamilyen japánkertre emlékeztető növényt figyeltem meg, mindig valamilyen módon feljegyeztem azt, rengeteg fotót és esetekben festményeket, rajzokat készítettem el. Véleményem szerint ez is fontos szempontja egy tanulmány elkészítésének – dolgozatom segítségével nyitottabban vizsgálom a környezetemet mindent szakmai szemmel.

TÉMA LEHATÁROLÁSA, TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

Dolgozatomban fontos, hogy történetileg lehatároljam, milyen japánkertekkel foglalkozom, ezért ennek függvényében választottam ki azt a korszakot, ahol nagy szerepet játszanak a növénykompozíciók a kertekben. Elsősorban a szárazkerteket (karensansui-kat) kizártam az elemzésekből a kevés növényállományuk miatt és végül az Edo-kori sétakertek lett a legfőbb kutatási korszakom. Az indoka ennek az, hogy a tsukiyama-k (mesterséges dombok) nagy kompozícióbeli szereppel bírnak, és már önmagukban is a japán tájakat imitálják. A daimyou sétakerteknél emellett még megjelennek nagy arányban a különböző vízfelületek, melyeket kőcsoportokkal és növényekkel kiegészítve, a dolgozatom következő felsorolásaiban szereplő karakterjegyek figyelembevételével hozhatunk létre japános kerteket/sétakerteket. A sansui kifejezés japánul magát a tájképet, de a hegy (san) és víz (sui) kapcsolatát is jelenti – ezért ahhoz, hogy a japán tájat és természetet imitáljuk, ez a kettő kötelező eleme kell lennie egy kompozíciónak.

Történeti áttekintés

A 17. században (leginkább a Tokugawa klán esetében) nagyjából 1000 földbirtok került a feudális nagyurak tulajdonába. A daimyok szórakoztatására, a teaszertartások megszervezésére és hobbijaik miatt jöttek létre ezek a kertek: már kezdetben több fajta funkció jelent meg ezeken a területeken – közkedvelt sportok a vadászat, íjászat, lovaglás volt, melyek nagy teret igénylő tevékenységek voltak. (INT-01) A 19. században felbomlott ez a feudális rendszer – egy ideig telkeiken fegyvergyártás zajlott – majd a háborúk végeztével a 20. században megnyitották magánkertjeiket a köznép számára. A sétakertek korában (Edo korszak) még Kyoto volt a főváros – 1871-ben költözött el a császár Tokyo-ba – emiatt a legjelentősebb sétakertek itt találhatóak.

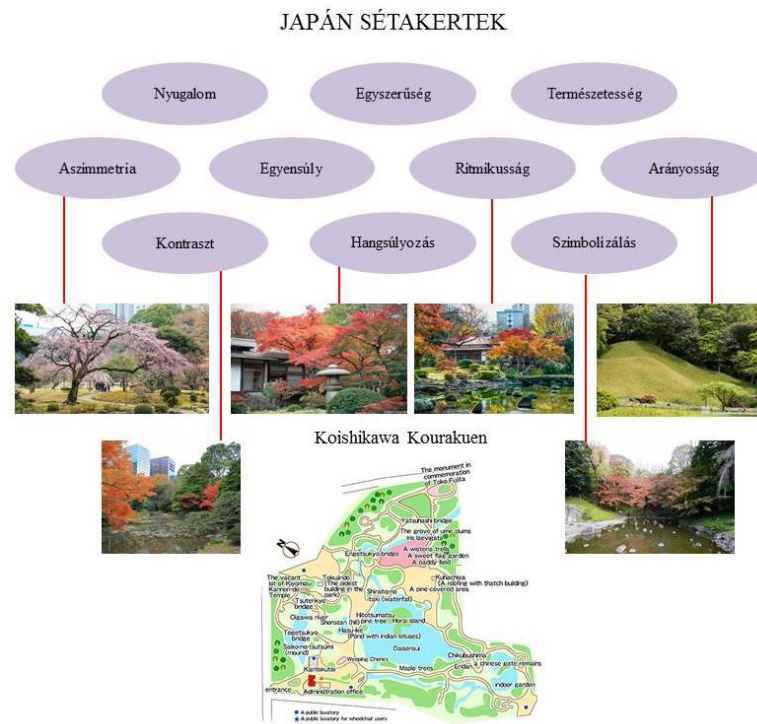
2. Edo-kori sétakertek területi elosztása

ELMÉLETI KARAKTERJEGYEK

A japánkerteket jellemző fő karakterjegyek alapján a legérdekesebb elvégezni a vizsgálatokat: a Margit-szigeti japánkert esetében többször is előfordul, hogy ezek nem észlelhetők egy-egy példa esetén – ez alapján is bírálni lehet egy adott kert japánosságát. Fontos dizájn elemek például a bekerítettség, elemek elrejtése és kiemelése, az üres terek helyes használata, és a kompozíciók réteges megtervezése. (INT-02)

Hisamatsu Shinichi 7 fő karakterjegyet emelt ki, melyek közül a legfontosabbak egy kertben esetében, hogy jelenjen meg az aszimmetria, az egyszerűség, a természetesség, a mélység finom használata, és a nyugalom. (NIWAKI PRUNING, 22. o) Ezeket a karakterjegyeket a zen tanításaiból vonta le (Zen and Fine Arts by Hisamatsu Shinichi, 1971), amik általában mindig egyszerre jelennek meg – egymást is keresztezhetik, következtethetünk az egyik jelenlétéből a másikba: például az aszimmetria természetességet is ábrázolhat.

Ryo Iijima inkább a kertek megtervezésének folyamatát figyelembe véve sorolta fel a fontos karakterjegyeket a kertészeknek szóló könyvében: figyelni kell az egységességre, a harmóniára, az egyensúlyra, a ritmikusságra, az arányok és a kontraszt helyes használatára, a különböző elemek hangsúlyozására, és a szimbolizmus alkalmazására. (RYOU IJIMA 26. o.)

3. Japán sétakerti karakterjegyek a Koishikawa Korakuenben

Asszimetria

A szabálytalanság, elgörbültség és kiegyensúlyozatlanság is jelentheti az aszimmetrikusságot. A szabályosság a formális stílust, míg a szabálytalanság az informális stílust jelképezi (ez például az ikebanára is igaz). Maga az aszimmetrikusság a számok által is megjelenhet: a páros számok szimmetrikusak és a páratlanok nem: a shichi-go-san (7-5-3) köcsoport a Yang számait használja – Kínában az ókor óta úgy hitték, a páratlan számok használata az állandóságot, és a jó szerencsét jelképezik. (INT-03)

A buddhista istenek ábrázolásában is megjelenik ez az alapelv: a szimmetrikusság mindig a tökéletességet, teljességet jelképezi, hibátlannak és túlviláginak hatnak. (ZEN AND FINE ARTS, 29-30. o)

Ebből kifolyólag – mivel nagy vallási szemléletekkel alakítják ki a japánkerteket – az asszimetria használata egy nélkülözhetetlen szempont a tervezés során.

Egyszerűség

Ez a jellemző nagyjából annyit takar, hogy el kell kerülni a túlzúsóftóságot, és az egyszerűségekre kell törekednünk. Hisamatsu szerint, egy kerti látvány szempontjából inkább az elhagyatottságnak, mint a megfontoltságnak felel meg az egyszerűség. (ZEN AND FINE ARTS, 30-31. o) Ez viszont nem teljesen tükrözi a valóságot – emberi beavatkozással kell elérni azt a hatást, mintha a természet vette volna át az uralmat egy japánkert kapcsán, ha azt valóban magára hagynánk a káosz eluralkodása miatt megszűnne az egyszerűség és az átláthatóság.

Természetesség

Ez alatt egyszerűen a mesterségesség elkerülését lehet érteni – törekedni kell a természet közelség elérését. Az, ami erőltetés árán, túl sok gondolkodás útján jön létre, nem azt a minőséget hordozza magával, ami egy japánkerthez szükséges. A természetellenes, feszült asszimetria használata sérti a kompozíció értékét. A művész által akkor jön létre a szándékos, ember alkotta természetesség, amikor az ember mélyen elmerül az elemek részletességében – el kell mélyülni az alkotás élményébe. Hisamatsu a nevetéshez hasonlítja ezt a folyamatot: ha nem adja bele az ember szívét-lelkét a nevetésbe, akkor mesterségesnek fog az hatni. (ZEN AND FINE ARTS, 32. o)

Nyugalom

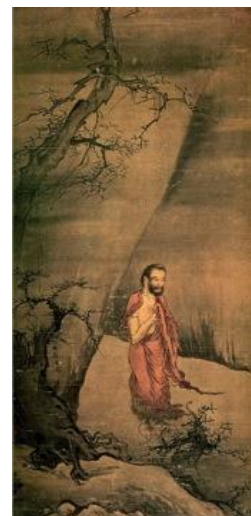
A zen mozdulatai nyugalmat és higgadtságot sugároznak – fontos elemnek számít a mozdulatlanság. (ZEN AND FINE ARTS, 36. o) A mozdulatlanság meglehet, hogy nyugalmat áraszt, viszont ez az érzés bármelyik percben továszállhat az évszakok változásával, vagy valamilyen természeti jelenség jelenétével – a kert figyelőjének tudatában így a mulandóság és a magány érzése is felidéződhet.

A wabi sabi felfedezhető a fákat (niwaki-t) körülvevő légkörben – leginkább a fenyőknél jellemző ez: melankolikus atmoszférát tudnak létrehozni, legfőképpen akkor, amikor azzal a céllal nevelték fel őket, hogy régi, időjárástól szaggatott példányok legyenek. (NIWAKI PRUNING, 2007, 22. o) Az embereket gyakran vonzza a wabi sabi melankóliája, anélkül, hogy azt megkérdőjelezzék. A halál közelségének érzése erősíti bennünk, hogy életünket jobban értékelni tudjuk. (WABI SABI 145-147. o)

A sabi sok mindent jelenthet: például a rozsdát, az antik hatást – a szó egy tárgy megjelenésének szépségéről is szól: az életkor előrehaladtával válnak rozsdássá, piszkossá. Ezt csúnyának és a tárgy állapoti romlásának is lehet tekinteni, viszont a wabi sabi arról szól, hogy még ebben is a szépet lássuk meg: a változatosságot – az élet ciklusait – és az egyedi szépséget tükrözheti. A wabi szó erősíti a „rozsdá” elfogadását, keresi a magányban való megnyugvást, és annak élvezését. (INT-04)

A Heian korszakban népszerűvé vált kifejezés az „aware” is ide köthető: egy finom, mulandó természetű, az életnek veleszületett szomorúságára adott intenzív érzelmi válasz definíciója. (MARC P. KEANE, 1996; 50. oldal).

A zen tanításaiban egy ember életének célja az, hogy elhagyja a gyermeki tudatlanságot, éretlenséget, és felnőttként beteljesedjen. Az idős kort tisztelik és magasztalják, egy mester életének csúcspontját jelenti – az életerő megszűnése, kiszáradása az örök életet jelképezi, egy kezdő, éretlen művész számára ez elérhetetlen. A „kiszáradás” a gyermekkori ügyetlenség, tapasztalatlanság eltűnését jelképezi például a festészetben is is. Liang Kai *Shakyamuni Emerging from the Mountains* (4.) című festményén is jól látható a bal oldalon elhelyezkedő fenyőfa, ami „csontos, hús nélküli”: élettelen ágai a festményen látható alak tapasztaltságára, korosságára utal. (ZEN AND FINE ARTS, 31-32. o)

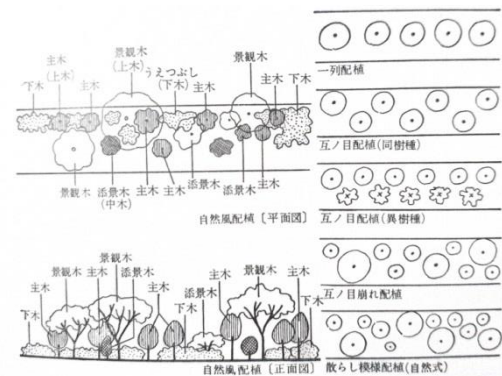

Egyensúly, harmónia

Az egyensúly jelenléte is erősíti a nyugalom hatását. A japánkerteket befolyásoló kínai koncepció fontos eleme az ellentétes erők harmonizálása, az egyensúly létrehozása – a Yin és Yang tanításai szerint az üresség és a tömeg, a mozdulatlan és mozgó testek kiegyenlített megjelenítésére kell törekedni. (MARC P KEANE, 37. o)

Ritmikusság

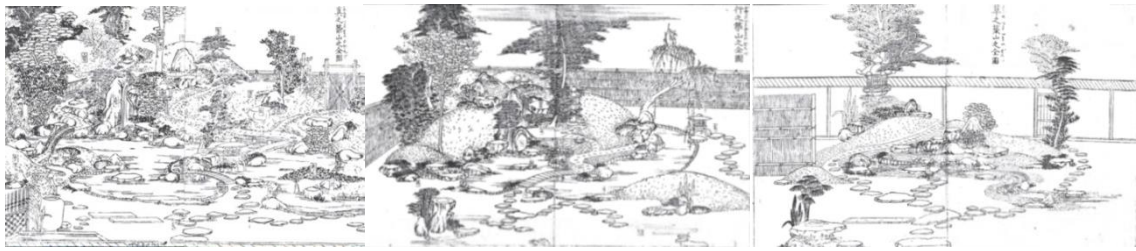
A kertekben sok példán keresztül figyelhetjük meg a ritmus jelenlétét: a goganishigumik (partvédő kőcsoport), vagy a piros lombú cserjék/fák elhelyezésében. Ez leggyakrabban a kerítés menti növénycsoportok esetében a legjellemzőbb: egy olyan sorfal létrehozása a cél, amiben egyes elemek finoman visszatérnek a kompozíción belül. (RYOU IJIMA, 104. o)

5 Facsoportok ritmikus váltakozása - RYOU IJIMA, 104. o

Arányosság

A tsukiyama teizouden szerint 3 fő fajtája van a kerteknek: a shin (formális), gyou (félig formális) és a sou (informális) – a shin tartalmazza a legtöbb domborzati elemet, rétegrendet; míg a sou már szinte lapos kertnek (hiraniwa-nak) számít. Dolgozatomban a sétakerti leszűkítés miatt a shin stílusú kertekkel foglalkozom leginkább – itt már a japán tájat jellemzik a megjelenő növény- és anyaghasználatok is: a dombon a hegyvidéki vegetáció és vulkanikus kőzetek a jellemzők, míg a tóparton vízparti növények és üledékes kőzetek találhatóak. (GOTO ÉS NAKA; 42-43.o) Ez a három fajta azért fontos, mert a kerti tér helyes felfogásában tudni kell, melyik mesterséges domb a megfelelő az adott körülményekhez képest. Az alsó kettő (Isd. közép és jobb) leginkább kisméretű kertek esetében alkalmazható – a száraz és teakertek gyakran alkalmazzák a hely szűkössége miatt.

6. Shin-Gyou-Sou kerttípusok - Tsukiyama teizouden, GOTO ÉS NAKA

A hegy, mint kerti elem leginkább a tsukiyama-k vagy a kölcsönvett tájak által jelenik meg, viszont a japán művészetekben nagyon fontos miniatürizálás miatt más példákat is érdemes megemlíteni. Ez Magyarországon a méretbeli kihívások miatt nehezen lenne megoldható – hiszen az alábbi tájimitációk nagy tömeggel jelennek meg, viszont fontos tudni, hogy ilyen kompozíciós alkalmazásra is lehetne lehetőség.

Sétakerti vonatkozásban alkalmazott legnépszerűbb természeti képződmények a kínai Lushan és a japán Fuji hegy. A Lushan hegy nagy jelentőséggel bír a kertekben (Kína egyik leghíresebb hegye - később ez is a buddhizmus egyik jelképé vált, Japánban is nagyon népszerű jellegzetes formája miatt, és a zarándoklás egyik úti céljaként is) – japánosított neve a Rozan – emiatt a Korakuenben a Shorozan (szó szerinti fordításban: „Kis Rozan”) nevet viseli. (INT-05)

A Fuji hegy Japán legmagasabb hegye, amit már az ókori idők óta tisztelnek. Az Edo korban lett leginkább népszerű az imádat a hegy felé – ekkor vette kezdetét a szent hegy megmászásának népszerűsége, melynek külön kultusza is lett. (GOTO és NAKA, 57. o)

7. Japán sétakerti tájimitációk – Lushan megjelenése a Koishikawa Korakuen-ben (felső bal) és a valóságban (felső jobb); a Fuji hegy megjelenése a Suizenji Joujuen kertben (alsó bal) és a valóságban (alsó jobb)

Kontraszt

A kontraszt fontos japánkerti karakterjegy még: az elemek elrejtése és kiemelése, a színek használata, a sötét és világos foltok váltakozása tipikus japán dizájn elemek – a kontrasztok is egyensúlyt kölcsönözhetnek egy kerti kompozíciónak.

Hangsúlyozás

A textúrák használatával is hangsúlyozhatunk egyes elemeket – ilyen például a Gokonomiya Shrine egyik növénycsoportja, amelynek elemzésével egy kezdetleges általánosítást tudtam létrehozni: a japánkerti növénykompozíciókban a háttérben helyezkednek el a lazább szerkezetű, nagy levelű növények, míg az előtérben a tömött, apróbb levelű taxonok. Ebben az esetben egy szoliter, alacsony fenyőfajta áll a kompozíció középpontjában, ezt 6 darab kis levelű, tömött cserje veszi körbe. A két levéltípus jó kontrasztot alkot egymással, a fő elemet nem nyomja el a sok, másik növényfaj, hanem inkább kiemeli azt a növénycsoportból. Nagyjából ugyanannyi lombtömeeggel jelenik meg a két növényfajta, így a tökéletes egyensúly is létrejön a kompozícióban.

8. Gokonomiya Shrine Garden
tsukiyama textúra elemző rajza (saját)

Szimbolizálás

A japánkertekben rengeteg szimbolikus elemmel lehet találkozni, amik mellett észrevétlenül is el lehet sétálni háttértudás nélkül. Ezek leginkább vallási témájúak szoktak lenni: ilyen például a buddhizmus szerint a világ közepe: a Meru hegy (Shumisen) – ez általában kőcsoportok elhelyezésében nyilvánul meg: ilyen például a Manpuku Temple kertjében található kerti dombon található kőrakás is. (GOTO és NAKA 56. o)

JAPÁN SÉTAKERTI ELEMÉK JELENTŐS KOMPOZÍCIÓS SZEREPEL

A daimyou sétakerteknél 3 fő elem figyelhető meg: a tsukiyama (mesterséges domb), a tó, amely körbejárható – és egy ebbe tartó folyó, melynek forrása egy vízesésből ered. Korábbi pontokban említve, az arányosság és a különböző szempontok figyelembevételével, például a japán művészet egyik népszerű eszközét – a miniaturizálás használatával jeleníthetjük meg ezeket az elemeket úgy, hogy a tervezett kert a japán tájat imitálja.

Hegy kompozíciós szerepe a japánkertekben

Japán legősibb időszakában a sziklák és növények emberi tulajdonságokkal rendelkeztek – a japánkertek kialakítása ehhez az animista hiedelmekhez köthetőek. A sintó vallás istenei (kami-k) két csoportra oszthatók: akik az égből, és akik a tengerből származnak – ők a tenger szigetein laktak (összesítő neve a haha-guni, az anyasziget). A mai napig is vannak, akik hisznek abban, hogy a tájban fellelhető különleges helyek még mindig kapcsolódnak az istenekhez, és azok szellemeihez – például ilyen helyek voltak a szigetek, idős fák, vízesések, vagy a kiemelkedő sziklák is. Abból a célból, hogy a kami-khoz imádkozhassanak, a kertekben kialakítottak szent tereket ezeknél a különleges természeti helyeknél. Ebből következően a japánkertekben létrehozott szigetek – legyen az a tó közepén, vagy a szárazföldön kialakítva, a kezdetekben nem esztétikai, hanem a vallás gyakorlásához köthetőek. (Japanese garden design, Marc P. Keane; 31.o)

Ilyen például a Manpuku templomkert egyik kőcsoportja, ami a shumisent is ábrázolja: ez egy olyan hegy, ami a buddhista vallás középpontja is. Ehhez a kőkompozícióhoz tartozik egy mesterséges domb is, ami szükséges a kőcsoport értelmezéséhez. (GOTO és NAKA 56. o)

A Tsukiyama teizouden második kiadásában már 3 fajtára osztották a mesterséges dombokat: a shin gyou és sou-ra. A shin típusú kertek jelennek meg leginkább a térben, a szerzője is ezt tartja a leginkább a shumisen megfelelőjének.

A természet hegyei kisebb dombokként jelennek meg a japánkertekben: a kertben lévő tó kiásása közben a sok megmaradt földből alakítják ki ezeket a dombokat, így is figyelve a földtömeg egyensúlyára. (GOTO és NAKA 20.o)

Mesterséges domb kompozícióval együtt értelmezhető kőcsoportok is jelentős elemei egy japánkertnek – térbeli elhelyezésükkel a tér tágasabb illúzióját keltik. Ilyen például a shakkei technika is – az Adachi Museum of Art kertjében is megtalálható (ami hivatalosan nem sétakert, hiszen az Edo-kor után alakították ki, ráadásul a nagy mennyiségű szárazkerti – karesansui – elem miatt inkább így tartják nyilván). Ebben a kertben a shakkei – kölcsönvett háttérként szolgáló fák és a szabálytalan formájú mesterséges dombok által kialakított térbeli eltérések miatt egy olyan optikai illúzió tárul a látogatók elé, mintha egy hatalmas területen lennének.

9. Adachi Museum of Art

Erre a mesterséges domb általi térformálási eszközre még két példát mutatnék be: a bal oldali a Hourai szigetet jelképező kőcsoport (ishigumi) – melynek használata mind szárazföldön, és a kerti tavak közepén is népszerű. Itt a tsukiyama egy sziget formáját veszi fel, amin a halhatatlanságot szimbolizáló Hourai hegyet egy monolittal jelenítették meg. (INT-06) (Hourai hegy jelentése japánkerti viszonylatokban: a 17.oldalon)

A jobb oldali a Meru/Myoko hegyet emeli be a kertbe – ennek szintén vallási vonatkozásai vannak: a buddhisták a világ közepének tekintik. (INT-07)

10. Komyo-ji Hourai sziget kőcsoportja (bal) Meru hegy kőcsoportja (jobb) mesterséges dombokkal alátámasztva

Víz kompozíciós szerepe a japánkertekben

A japánkertek már a Heian kortól a kerteket mindig a táj alapján tervezték. A víz egy hagyományos japán sétakertben 3 fő elemként jelenhet meg – lehet álló és mozgalmas: tó, folyó (kerti patak) és vízesés. A víz megjelenése kerti kompozíciókban jó pszichológiai hatású – a tiszta, tökéletességet tükröző vízfelület akadálymentesítése fontos (folyómeder, vízesés tisztítása). A víz önmagában egy szent, és tiszta jelkép a kertben: a természet körforgását jelképezi – a reinkarnációt és az élet kezdetét is jelentheti, mely különböző elemekkel (szimbolikus kövekkel, szigetekkel) hangsúlyozható. (HIROSAMA AMAGASAKI).

Az Oigawa folyó lekicsinyített változata is megjelenik a Korakuen kertben – a folyóparton elhelyezett kövekkel imitálják a folyót jellemző kőhordalékjait, ez az alábbi képeken jól megfigyelhető. (INT-08)

11. Oigawa folyó a valóságban (bal) és a Koishikawa Korakuen-ben (jobb)

Kerti megjelenését mindig kőcsoportok kísérik – folyó esetén koros, az időjárást megsínylő kövek használata az ajánlott – ezek leginkább a tópart védelméért szolgálnak. Maga a meder követi a víz áramlását – a köveket is így kell elhelyezni: egy meanderező folyónál a kanyarulatokban történik a legerősebb felgyorsulás – ez a szakasz igényli a legnagyobb védelmet: leginkább ide kerülnek a kövek. (Infinite Spaces, 24. o). A goganishigumi (gogan kőcsoport) is ilyen – a tó vagy vízfolyás partján alakítják ki, hogy megvédje azt. A változatos, szabálytalan partvonal természet közelebbi képet vetít a kerti kompozícióban. (INT-09)

12. A Makaya-ji Temple partvédő kőcsoportja

A kerti tavak, folyók vallási vagy kerti léptékben való alkalmazási háttérének értelmezhetőségét különböző köcsoportokkal, szigetekkel szokták elérni a tervezők.

A tó közepén elhelyezett szigeteknek ugyanolyan vallási vonatkozásai vannak, mint a kerti hegyeknek (pl.: Meru hegy). A szigeteknek több formái lehetnek: ilyen a dejima, nakajima (szó szerinti fordításban „tó közepén elhelyezett sziget”), hourai sziget és a tsuru – kame jima. A következő pontokban ezeket a példákat mutatom be, amik elsősorban a halhatatlanság szimbólumaival jelennek meg egy kerti kompozícióban.

(INT-10) (INT-11)

Horai hegy/sziget:

A Shinsenjima a Hourai szigetből, a Houjou-ból, az Eishyuu-ból és a Koryou-ból áll.

A Horai szigetet szárazföldi viszonylatban (például egy tsukiyama társaságában) általában egy monolit kővel jelenítik meg – mellé még el szoktak helyezni egy csónakot jelképező sziklát is: a Funaishi-t. (INT-12)

A funaishi a Hourai sziget (monolit szikla) felé tartó hajó, ami a halhatatlanság gyógyszeréért megy. Az odatartó sziklát könnyűként lehet jellemezni, a felszínen lebeg – ez a hajó még nem tartalmaz kincseket, míg a sziget felől jövő hajó már tele van a halhatatlanságot ígérő szerzeményekkel – mivel nehéz, a földre mélyed, vagy a vízben majdnem elsüllyed.

A tóban egy horizontális kővel jelképezik a funaishit – ez magányosan szokott állni, a két világ között vándorol. (INT-13)

13. Nakajima Park nakajima-ja (bal)

Az Ohori teien Horai szigete a kerti tó közepén elhelyezve (közép)

A Shokakuji Garden Funaishi-je (hajót szimbolizáló kőve) (jobb)

Ugyanilyen, a halhatatlanságot jelképező sziget (/kő) csoport a tsurukame (daru és teknős) csoport. Egy népszerű mondás szerint a daru 10.000, a teknős pedig 1000 évig él. A lentebbi példán a kékes megalitok a daru tollait, a nagy tateishi (állókő) a fejét ábrázolja. (középen)

14. A Shokakuji Garden Tsuru (közép) és Kame (jobb) shima-ja (a kerti tóban elhelyezett funaishi ebben az esetben nem a Hourai hegy felé tart – követ lsd. fentebb)

A víz egy másik, jelentős formája a kertben a vízesés. Ennek elrendezésére több variációk léteznek, amiknek szintén mögöttes tartalmuk lehet. A takiishigumi (vízesés kőcsoport) már a Heian korszakban, a Sakuteiki kertészeti szakkönyvben is megjelent – itt konkrét példákat adtak meg ezek elrendezésére. (INT-14)

A „mukaochi” fajtánál a vízesés két különböző irányából induló vízfolyása egymás felé haladnak, majd egybefolyva haladnak tovább a kivájt útjukon. A „kataochi” kompozíció vízesése egy odahelyezett kőtől visszacsapódva érkezik meg a vízfelületbe.

Egyik fontos kialakítási szempontja egy vízesésnek az, hogy a víz dinamikusságának visszaadása érdekében többször is érdemes megtörni a vízfolyást.

15. Sekisho Teien vízesése (bal)
Ginkakuji Templomkertjének vízesései
– „carp stone” (közép) és a „sengetsu spring” (jobb)

Niwaki – A japánkert kerti fái és növényzete

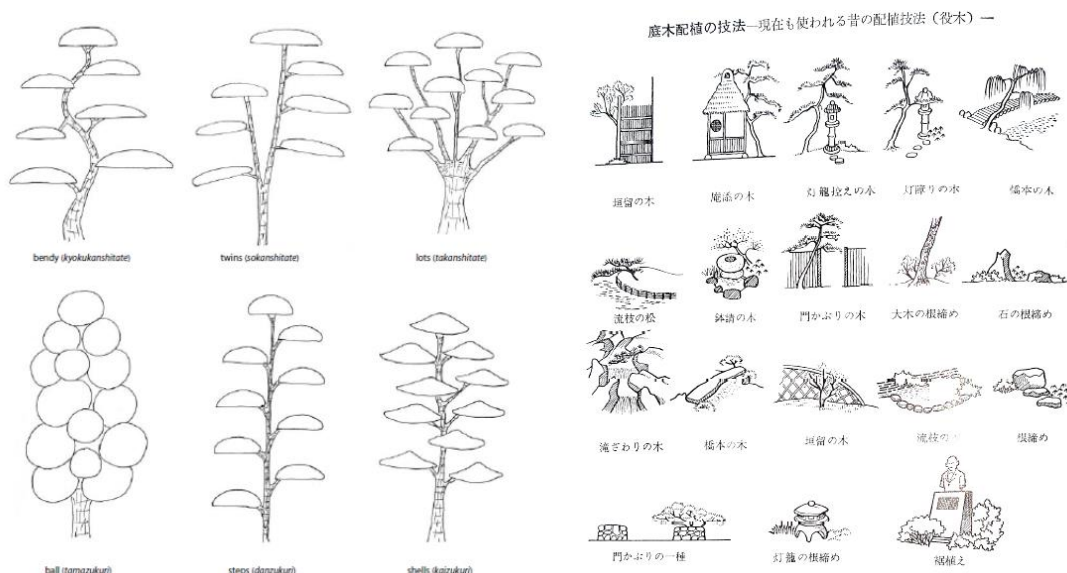
A niwaki szó konkrétan kerti fát jelent – ez minden olyan fára vonatkozik, amely kertész beavatkozására szorul, legyen az bármilyen kicsi változtatás. A fiatal példányok korosabbá tételét különböző technikákkal érik el: a lombzatot vagy tömörebbé, vagy áttörtebbé teszik. Általában a törzs és az ágak megtisztítása megviseltebb külsőt ad a fáknek – ágaikat horizontálisan, lépcsőzetesen rögzítik. (INT-15)

A niwakik kialakításában, metszésükben és törzs elrendezésükben több stílust is meg kell különböztetnünk:

A törzs lehet görbe (kyokukanshitate), egyenes (chokukanshitate), ezeken kívül pedig lehet kéttörzsű (sokanshitate) vagy többtörzsű (takanshitate) a kerti fa. Van, hogy az egytörzsű fa az egyik oldalára erőteljesen megdől (katanagareshitate), vagy a törzs meanderezve görbül (nagaredashitate).

A karikomi technikával megnyírt lombtömeg is sok fajtájú lehet: gömb (tamazukuri), lépcsőzetes (danzukuri) vagy kagyló formájú (kaizukuri). (Niwaki Pruning, 27.-28.o)

A kialakításokon túl egy fát konkrét szereppel is fel lehet ruházni: ezek a yakuboku-k, szerepfák, melyek helyét mindig pontosan megtervezik a kertekben.

16. Metszés szerinti niwaki kategóriák (bal) – Niwaki Pruning 28.o és a leggyakoribb megjelenésű szerepfák (jobb) – RYOU IJIMA 107.o

A következő néhány oldalban a leggyakoribb szerepfák alkalmazási alapszabályait részletezem, melyek használata nélkülözhetetlen egyes kompozíciókban. Egy külső szemlélőként ezek nem minden esetben olyan feltételek, amik ténylegesen japánkerti hangulatot hozhatnak létre a látogatókban – például a lombhullató és örökzöld keiyouboku és shoushinboku erős kontrasztjának varázsa is csak a részletekben rejlik – ez is csak háttér tudás függvényében értelmezhető.

A monkaburi no ki a kapu kiemelésére szolgál – követi a kapu vonalait, általában ága a kapu tetején fekszik. (INT-16) Szokták nagy közkertek kapuinál, de egyes magánkerteknél is használni.

A shoushinboku a kert központi fája, mindig eköré épül fel a kompozíció – ezzel kontrasztot alkotva kell elhelyezni a keiyouboku-t: ha az egyik lombhullató, a másiknak mindig örökzöldnek kell lennie. (INT-17). A mikoshimatsu az előtér kiemelésére szolgál, mindig a shoushinboku mögött helyezkedik el (INT-18) térbeli mélységet is teremthet a kertben. (INT-19)

A sekizenboku-t a kert keleti részén kell elültetni – a felkelő nap fája: általában áttört lombozatú, hogy a napsugarak át tudjanak szűrődni rajta. A sekiyouboku-t pedig a nyugati területeken kell elhelyezni – ez a lemenő nap fája: többnyire vörös lombú fák használata a jellemző, színével is jelképezi szerepét (pl.: Acer palmatum). (INT-20) Ezt a kettőt alkalmazva szintén egy jó, de távoli kontrasztot lehet kialakítani a kertben, mely általában csak alaprajzi helyzetből igazán átlátható. (INT-21)

A vízfelületekhez kapcsolódóan, és azok értelmezésének segítségére is sok szerepfát szoktak alkalmazni – ezek általában a vízfelület megnyugtató hatását szokták erősíteni.

A hisenzawari no ki a víz látványát gátolja (szó szerinti fordításban) – mindig vízesés elé ültetendő - elhelyezkedésével enyhíti a vízesés mesterséges hatását.

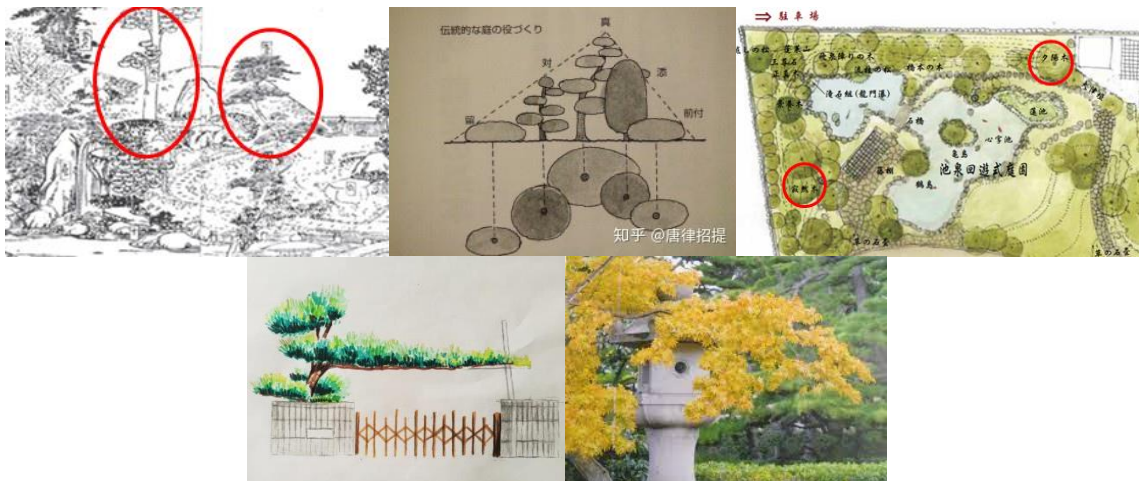
A ryuedamatsu-t a tó partjára ültetik, hogy ágai vízszintesen hajoljanak el a víz felé – a víz és a szárazföld kapcsolatát hangsúlyozza ezzel. (INT-22) Gyakori használatában inkább az idős, megviselt fenyő használata – ezzel is erősítve a víz tisztító, de mégis megnyugtató (wabi sabi) gondolatát. Az ikegiwa no ki is tó látványának hangsúlyozásának érdekében, a partvonalon helyezik el.

A kézmosó edények (tsukubai) vízfelületére hajló ágak, levelek is nyugtató hatást keltenek és erősen a vízhez kapcsolódnak: a hachiuke no ki alkalmazása itt jelenik meg. (INT-23)

A hashimoto no ki-t a híd tövébe szokták ültetni, a fa ágai ráhajlanak a híd szerkezetére, a vízfelszínen való tükröződés miatt leginkább juhar és fűz alkalmazása a leggyakoribb. (INT-24) A szellő által megtáncoltatott falevelek tükröződő játéka is nyugtató hatásúak lehetnek.

A kerti lámpások (tourou) kiemelésére is szolgálnak niwaki-k: a tourouhikae no ki-t a lámpás mögé vagy mellé ültetik, a hizawari no ki-t („tűz zavaró fa”) mindig úgy helyezik el, hogy éjszaka új látvány táruljon a látogatók elé: a fa néhány levele blokkolhatja a látványt – a puha levelű fák leveleinek mozgása miatt egyfajta fényjáték tárul elénk. (INT-25) Szintén egy tárgyi elemhez köthető az iorizoe no ki: a pavilonok melletti fa, amelyet árnyékkadás céljából ültetnek, az ereszsztípnél általában kicsit magasabb taxont szoktak használni. (INT-26)

A japánkertek bekerítettsége fontos karakterjegy: a kerítés menti fák is – a mikaeri no ki-k által szintén új látvány tárul elénk – leginkább a hazafelé tartó utunkon gyönyörködhetünk bennük. Hasonló célból ültetik a kakidome no ki-eket is: ez egy fal melletti fasor, általában az ume (japán szilva) használata miatt egy rejtett illatot kölcsönöz a kertnek. (INT-27)

17. Szerepfák : shoushinboku és a keiyouboku (bal felső) háromszöges tervezés shoushinbokuval a középpontban (felső közép); a felkelő és a lemenő nap fája (jobb felső), a kaput kiemelő fa (bal alsó) tűztakaró fa (jobb alsó)

Az Okayama Korakuen nyári, őszi és téli évszakai képének színvilágából egy színpipettázós elemzést végeztem el, melyet a legtöbb japánkertre általánosítani is lehet: ez a színskála jellemzi a japánkertek színvilágát. Megállapíthatjuk, hogy a zöld és annak különböző árnyalatai dominálnak a leginkább a kertekben, a foltos levelű növények vagy nagyon ritkák, vagy szinte egyáltalán nem fordulnak elő a kerti kompozíciókban. A második fő szín, ami az évszakok és a lombszín változásával megjelenik: a piros – meglehet, hogy ez egy nagyon szép és vonzó szín egy kerti kompozícióban, de nagy tömegben nem alkalmazható. Ez csak a pirosan virágzó növényeknél pontszerűen, vagy az Acer palmatum – vagy más őszi lombszínű cserje esetén foltoszerűen jelenhet meg a kertben. (RYOU IJIMA, 23. o) A piros és a zöld egymás komplementerei – ezért az egy kompozícióban való használatuk szintén kontrasztot és egyensúlyt idéznek elő. A színek jelentésének is szerepe lehet egy japánkertben: a piros szenvedélyt, a zöld nyugtató hatású, a fehér tisztaságot jelent. A vörös és sárga virágok felvillanyozzák a kerteket, az egyöntetű zöld tömegből kiemelkedve. (RYOU IJIMA, 24. oldal)

18. Okayama Korakuen: elkészített pipettázós vizsgálat az évszakai színváltozásokról

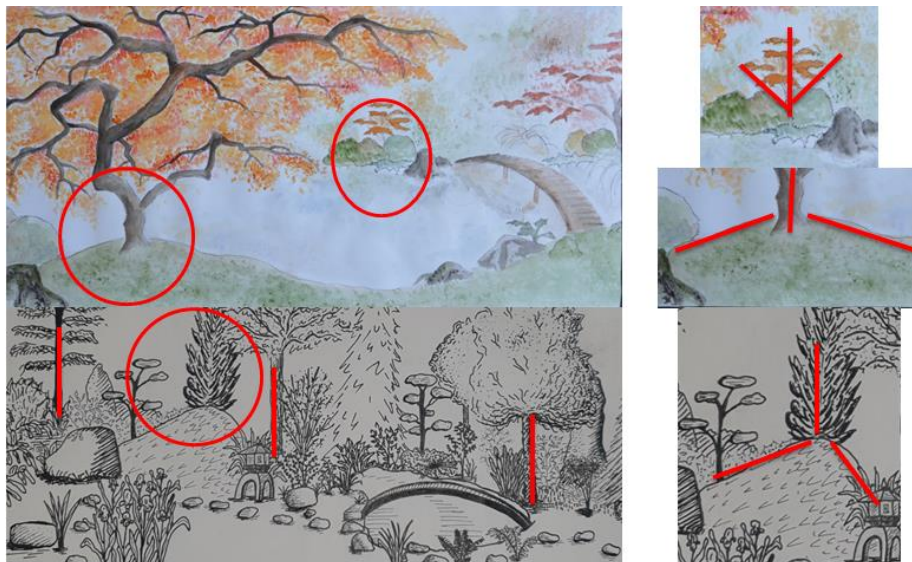
A japánkertekben fő díszítőelemként megjelenő fák/cserjék árnyékában gyakori a moha használata a különböző fűfélék, talajtakarók helyett; ezek nagyobb, párnafoltokat alkotnak – egyes esetekben hasonlóságot vettem észre a mohafoltok és a japánkertek karikomi technikával kialakított különböző geometriai formákból álló növénycsoportjai között.

19. Japanese Moss Garden (bal)
Okayama Korakuen (jobb)

KOMPOZÍCIÓK KOMPLEXITÁSA

Az elemzésekben, és a javaslatlételben segítségemre vannak különböző tájépítész hallgatók munkái – tipikus tervezési hibák fordulhatnak elő rajtuk, amik elkerülendő, rossz példának szolgálhatnak. Ilyen például a tsukiyama-k (mesterséges dombok) tetején elhelyezett kerti fa/növény. Ezáltal a japánkerteket nem jellemző szimmetrikusság jön létre. Jellemző hiba még, hogy az egyes elemek egymásba futnak – ezzel egy nagyon erős hangsúlypont alakul ki, ami szintén egy nem kellemes látványt hoz létre. A sok, egyenes törzsű fa használata sem helyes, ilyen szabályos fák (niwaki-k) használata nem olyan gyakori, mint a természetesebb, görbe/ferde törzsű fák használata (például a teakerteknél jellemzőbbek).

20. Pirossal jelzett japánkerti kompozíciós hibák tájépítész hallgatók munkáin bemutatva

Dr. Eplényi Anna rajzóráján lehetőségem volt egy japánkertes feladatnál segédkezni. A karakterjegyes fejezet egyik részében felhoztam két rajtot is példának. Az órán a hallgatókkal közösen a következőket vontuk le a japánkerti kompozíciókból:

Sok kontraszt jelenik meg a kertekben – mind színben és textúrában: az örökzöldek mindig egy kemény felületet jelképeznek. A kézmosó köedény gömbölyű, lágy felülete ellentétben áll az előtte lehelyezett szabályos, geometrikus tipegőkövekkel. A sziklák szinte szoborszerűen állnak a kertekben – a kicsi, lágy lombú növényekkel ez is nagy kontrasztot jelenít meg a kompozíciókban.

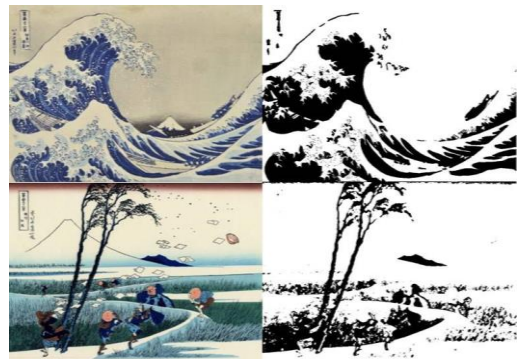
A mesterképzésen tanuló hallgatók japánkertekkel foglalkozó rajzórán is megfigyelhető ez a jelenség: a hallgatók egy-egy kerti látványt 3 féleképpen elemeztek – a textúrák kiemelése az egyes elemek kontúrjainak letapogatásával (bal felső), az ikebana 3-asság alapján 3 fő kompozíciós elem kiválasztása (bal közép), a legsötétebb/legárnyékosabb foltok megjelenítése (bal alsó). Ebben az esetben az árnyékoltság vizsgálata is fontos – mint Katsushika Hokusai munkáinál is, a japán képi ábrázolás gyakran használja a kép egyik oldalának erős színezését/árnyékolását.

21 Rajzi elemzési technikák tájépítész hallgatók munkáin bemutatva: kontúr lekövetés, 3 fő kompozíciós elem, árnyékoltság vizsgálata

Sötét és világos foltok – Noutan

A noutan konkrét fordításban „világos és árnyékos”-ot jelent – ezek kontrasztjának harmonizálása is lényeges kompozíciós technika. A buddhista papok/festők éveken át a színek elvetése miatt csak fekete tintával festettek – emiatt a technikában kialakult a határozott egyensúly az üresen/fehéren hagyott, és a sötét, fekete részek között. Tájképi festményeken például a következőképpen jelenhet meg: egy világos dombon sötét fák nyúlnak az ég felé, a reggeli halvány égbolt előtt épülecsoportok helyezkednek el. (Composition, Understanding Line, Notan and Color by Arthur Wesley Dow, 1899, 54-55. o)

22. Katsushika Hokusai:
The great wave of kanagawa (felső);
The school of life (alsó)
Erős képi árnyékoltság a bal oldalon –
jellemző rajzi kompozíciós technika

MARGIT-SZIGETI JAPÁNOS KERT

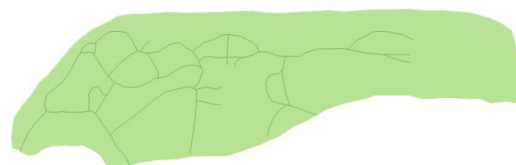
A vizsgált terület kiválasztásánál elsődleges szempontom az volt, hogy egy - a hétköznapi emberek számára könnyen elérhető, közkedvelt és fejlesztésre szoruló kert legyen a javaslati tervem alapja. Fontos, hogy felismerjük a lehetséges látványkapcsolati hibákat – a japánkertek vizsgálatának eredményeiből és a tipikus karakterjegyek segítségével – az adott erőforrásainkból helyreállítsunk. A Margit-szigeti japános kert rövid történeti áttekintése után 5 látványkapcsolati javaslatot fogok részletesen bemutatni.

Ybl Miklós terve alapján 1873-ban készült el a vízesés – viszont a terület árvíz pusztítottósága miatt túl mocsaras volt, ezért 1900-ig csak csónakkal lehetett megközelíteni ezt a kertrészt. Miután megtörtént a feltöltés, 1925-26 között megépült a sziklakert is, mely köré 1936-ban kiépítették a ma is látható tórendszert.

1961-ben történt egy nagyobb lélegzetvételű felújítás, amit követően már 1970-ben hivatalosan is látogatni lehetett a „Margit-szigeti japánkertet”.

(Bercsek Péter – Részletek a Margitsziget történetéhez 71-88. oldal)

Mivel eredetileg nem konkrét, japán sétakerti funkciókkal látták el ezt a területet – az elemek terén a vízesés túl vertikális és kezdetben szerkezetileg a beültetésre sem volt alkalmas, a sziklakert

23. A japános kert úthálózata

pedig túlságosan lépcsőzetes és inkább emberi használatra tervezték (ellentétben a japán példákkal, ahol nem az interakcióra alapoznak, a vallás tisztelete miatt csak távolról szemlélhetőek). A japán köztudat szerint Japán határain kívül egyik japánkert sem lesz sose igazán az – ebből is ered a japános kert kifejezés – emiatt figyelmen kívül kell hagyni a magyarországi viszonylatokban ezt, és a jelen levő, történelmileg jelentős elemekkel kell dolgoznunk – azokat finom beavatkozásokkal japánosabbá tenni. Az adottságaihoz igazodva a kialakított úthálózata sem eléggé japános – a mesterséges domb több egymásba futó utat tartalmaz. A legtöbb út szinte teljesen egyenes – a zezzugos, kanyargós útvonalon minden saroknál új látvány tárulna elénk – viszont ebben a helyzetben ez sem valósul meg.

Bejáratnál elhelyezkedő tó

24. Rajzi vizsgálati összesítő lap

1. jelenlegi állapot alaprajza (helyszíni információs tábláról) és látványrajza (felső bal)
2. első javaslati variáció alaprajza (AutoCAD) és látványrajza (felső közép)
3. második javaslati variáció alaprajza (AutoCAD) és látványrajza (felső jobb)
4. itiner rajz a japánkert területéről – nézőpont elhelyezése (felső jobb legszélső)
5. 3 évszakos szín és lombváltozás vizsgálata színpipettázós technikával (alsó sor)

A 4 évszakban a növények habitus- és színváltozásának vizsgálata érdekében érdemes a japánkertekben több különböző fényképet is készíteni: én ezeket 3 időpontban tettem meg a vizsgált területen egy bizonyos nézőpontból: a bal kép 2022. március 12-én, a középső június 3-án, és a jobb pedig október 18-án készült.

Elmondható erről a kertről, hogy nem feltétlen egyeznek meg a használt színek az általános japánkerti alapszabályokkal: az októberi képen látszódik, hogy az *Acer palmatum* lombozata elkezdett szint váltani, viszont mégis a *Typha latifolia* vöröslő színe a domináns, ebben a helyzetben túlzott tömeggel jelenik meg így a piros szín.

A Margit-szigeti példánál 3 fő domináló elem látható: egy *Taxus canadensis* (bal), egy *Acer palmatum* (jobb) és a vízfelület területét uraló *Typha latifolia*. Az ősszel készült képen megfelelő színnel jelenik meg a gyékény, viszont a látványt zavarja nagy tömegével. A japánkertekre leginkább az jellemző, hogy a tó területén kevés növényt alkalmaznak, és többnyire vízpart imitátorok jelennek meg a víz körül.

25. Yoko-en Garden vízimitátor növények használata a vízpart vonalán (bal) (saját rajz)
Vízimitátor növények elhelyezése partvédő kövekkel (jobb) (RYOU IJIMA, 121. o)

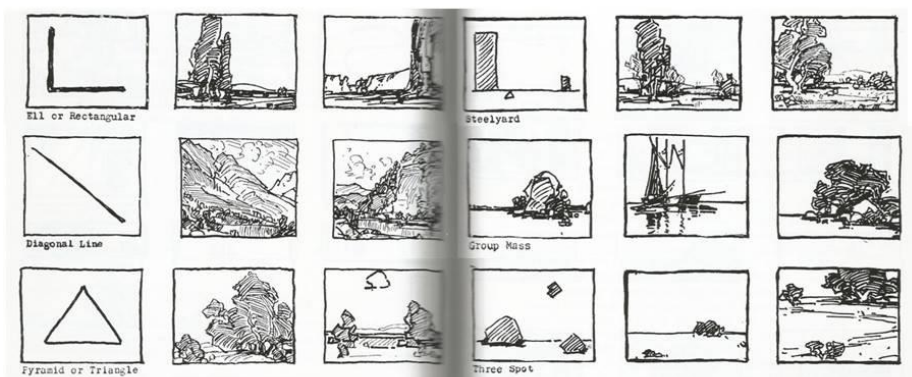
A Yoko-en Garden textúra elemző rajzán is megfigyelhető ez a technika: a vízpartot védő kövek mellett *Hemerocallis* hibrideket, az *Iris* nemzetség növényeit, és esetenként páfrányokat is alkalmaztak (a páfrányokat leggyakrabban a fák aljnövényzetében használják), úgy hogy a vízfelületet szabadon hagyták.

Ennek következtében az első javaslatom a gyékények eltávolítása, hogy megfelelő rálátásunk legyen a fő növénycsoportra.

A jelenlegi növények további vizsgálatában az Acer és a Taxus elhelyezésére szeretnék kitérni. A japán képformálás a kertekben nagy jelentőséggel bír: ez a két alacsony magasságú fa ugyanolyan kompozíciós szereppel jelennek meg ebben a csoportban. Ez a látványkapcsolat nem a japánosságot tükrözi, a két fa túlzottan szimmetrikusak ebben az elhelyezésben.

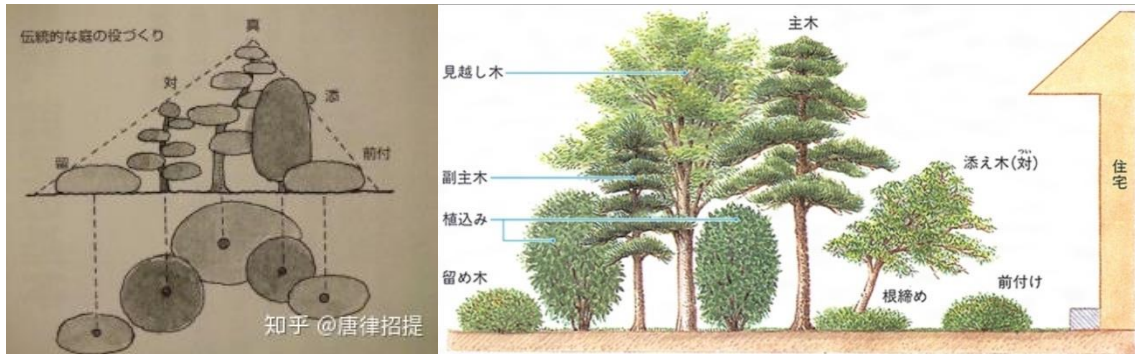
26. A jelenlegi állapot textúra elemző rajza – a Taxus canadensis és az Acer palmatum elhelyezkedése (saját rajz)

27. Japánkerti látványhoz alkalmas rajzi kompozíció típusok
EDGAR PAYNE, 117-120.o

Edgar Payne festmény kompozíciókról szóló könyvében ezeket a típusokat véltem felfedezni, amelyek a japánkerti látványokra is levetíthetők. Ezek közül egyik sem tartalmaz olyan helyzetet, ahol két ugyanolyan szerepű, és hasonló tömeggel való megjelenésű elem lenne megtalálható. Az alsó kettő típus az, ami igazán japánosnak mondható, hiszen megjelenik a hármasság: mint az ikebana virágelrendezéseknél, úgy a kerteknél is fontos az ember – föld – ég hármasság kapcsolata, ami leginkább egy háromszög jelenlétével összeegyeztethető.

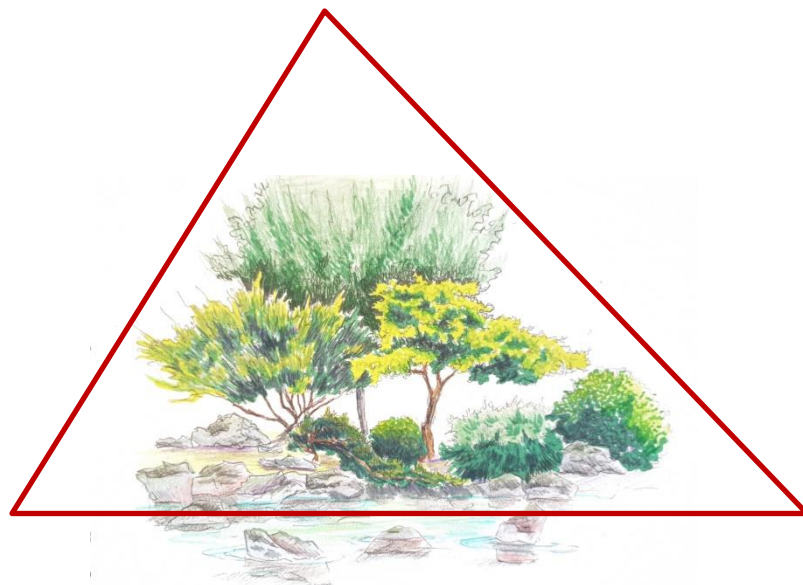
Erre a háromszöges elrendezésre konkrét szabályok is előállnak egy japánkert kapcsán: a Margit-szigeti kompozícióban látható fákat hierarchikusan nem tudjuk egymás alá besorolni - nem egyértelmű, melyik fa a kompozíció „fő fája”. A japánkertekben minden fának van valamilyen szerepe (yakuboku – szerepfa), ezért helyüket mindig pontosan megtervezik. (INT-28)

28. Az ember – föld – ég hármass megjelenése a növénykompozíciókban

A fentebb szereplő ábrákon látható növénycsoportok elrendezésében fontos, hogy sose egy egyenlő szárú háromszöget jelenítsünk meg: a fő fát ne a szimmetria tengelyen helyezzük el. A fő fának van egy kiegészítő fája, ami általában mindig a levéltípus ellentétéként jelenik meg: ha az egyik tűlevelű, a másinak mindig lomblevelűnek kell lennie. (INT-29)

Erre a formára alapoztam az első típusú javaslatomat is:

29. Első javaslati variációban az ember – föld – ég hármass kompozíció használata (saját rajz)

Ebben az elrendezésben kiegészítettem a jelenlegi növényeket más taxonokkal is: a háttérben egy Prunus serrulata 'Kanzan' elhelyezését látom célszerűnek, hiszen a japán kultúrában fontos a „hanami” és a „momijigari” is: a kertekbe való látogatás igazán népszerűvé válik a japán cseresznye virágzásakor (a hanami-t március környékén tartják), és a japán juhar lombszínének megváltozásakor is (a momijigari az őszi ünneplése, ilyenkor az őszi lombszínűekben gyönyörködhetnek a látogatók). (Int-30)

(DEBRA N. MANCOFF: The Garden in Art – Utagawa Hiroshige Maple Trees at Mama) A Prunus serrulata 'Kanzan' használata nélkülözhetetlen mind a kulturális jelentősége és népszerűsége miatt: először 1910-ben került Európába, és onnantól kezdve ez lett a leggyakrabban alkalmazott japán cseresznye fajta. (E. Charles Nelson: So many really fine plants, 56. oldal)

A növények szempontjából még 2 fontos elemmel bővült ez a kompozíció: a rajz közepén található egy újabb szerepfa: a „víz felett lebegő fa”, a Ryuedamatsu. Ezt a fát a tó partjára ültetik, ágai vízszintesen elhajlanak a víz felszíne felé, így a víz és a szárazföld kapcsolatát hangsúlyozza ki. (Int-31)

30. Szerepfák alkalmazása egyes tárgyi elemekhez rendelve – RYOU IJIMA 107. o

Megjelenik még néhány formára nyírt cserje is a javaslatomban: a japán kertművészet egyik leggyakoribb technikája a karikomi metszés, ami leginkább a felhő szerű testekre való nyírást jelenti. (NIWAKI PRUNING, 27. o)

Erre a típusú nyírásra alkalmas apró levelű, tömött habitusú örökzöld cserjék a következők: *Taxus baccata*, *Ligustrum ovalifolium*, *Ilex crenata* 'Hetzii', *Euonymus japonicus* 'Microphyllus', *Nandina domestica*.

A kert egész területén érdemes lenne ezt alkalmazni, hiszen több vizsgálat is azt mutatja be, hogy egy sétakert egészen nagy részét teszi ki a karikomi. A lentebb látható elemzés a Yorikudera Tsurugame Garden-ről készült: a metszés nagyjából 14,8%-át teszi ki ennek a látványnak. (HIROSHI TSUMITA, 4. o)

Vannak olyan esetek, ahol ennek a többszöröse is lehet ez a mennyiség, ez a példa sokkal több száraz elemeket tartalmaz, mint a népszerűbb sétakertek (pl.: Koishikawa Korakuen).

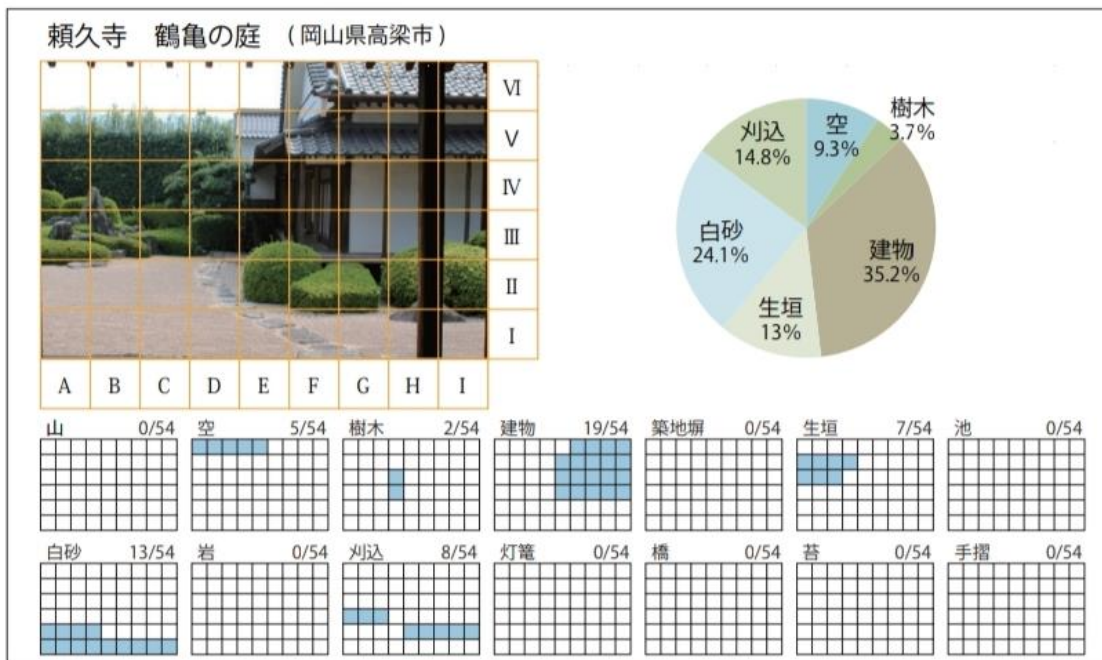
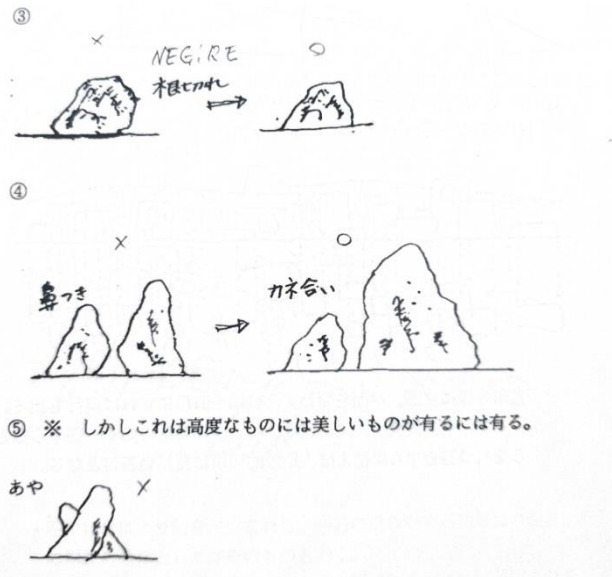
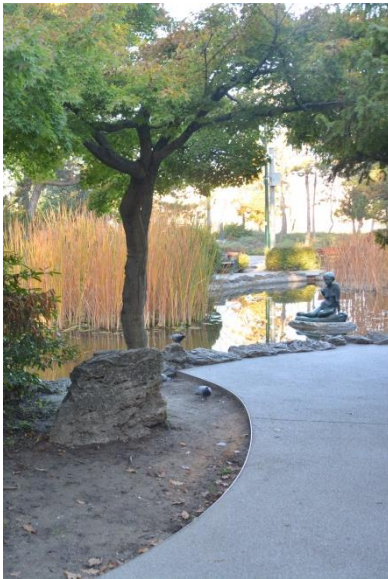

図4 グリッド解析法例

31. Japán látványelemek százalékos megjelenése egy kerti kompozíción belül (HIROSHI TSUMITA)

A kőhasználatban is változtattam, mivel jelenleg egy darab kő látható az általam elemzett nézőpontból az Acer palmatum tövében elhelyezve: számmissztikailag, és elhelyezésileg is helytelen ez.

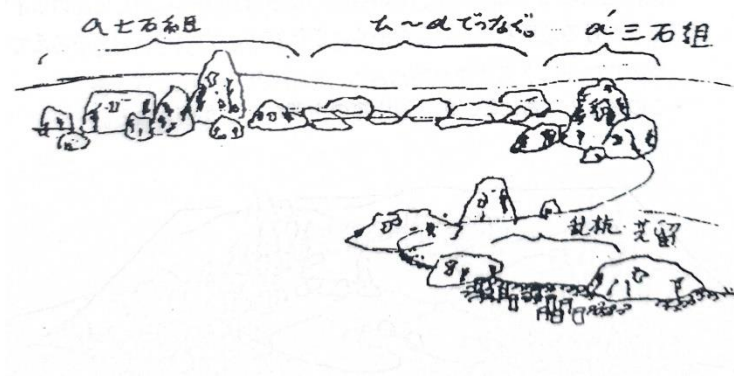
32. Acer palmatum alatti rosszul elhelyezett kő (bal); köelhelyezés tipikus hibái (jobb) (JUGIMURA FUMIO, 24. o)

A shichi-go-san kőcsoportot alkalmaztam a szárazföldön (piros – 5 db kő), az ikebana hármás (ember – föld – ég) pedig a vízfelületben jelenik meg (kék). A goganishigumi (burkolókövek) olyan kőcsoport, amit tó vagy vízfolyás partján alakítanak ki, hogy annak partját megvédje az. A változatos, szabálytalan partvonal természetközeli képét vetít a kert látogatói számára. (lila) (INT-32)

33. Első javaslati variáció réteges köelhelyezései – piros → lila → zöld (saját rajz)

A tóban és az a környékén elhelyezett köveknek van saját módszertana: a vad tengerpart imitálására néhány durva, nagyobb darab, kiemelkedő sziklát kell elhelyezni, majd a köztes részeket kitölteni kisebb kövekkel. Ezután a vízben is el kell helyezni a part közelében néhány sziklát, mintha a tó aljából nőttek volna ki – ez kissé apályos képet is elének vetíthet. (INFINITE SPACES, 32. o)

34. Vízpart védő kőcsoportok ritmikus elhelyezése (JUGIMURA FUMIO, 24. o)

A második fajta átrendezése a kompozíciónak a tó közepi sziget hiányára alapul. Japán legősibb időszakában a sziklák és növények emberi tulajdonságokkal rendelkeztek – a japánkertek kialakítása ehhez az animista hiedelmekhez köthetőek. A sintó vallás istenei (kami-k) két csoportra oszthatók: akik az égből, és akik a tengerből származnak – ők a tenger szigetein laktak (összesítő neve a haha-guni, az anyasziget). A mai napig is vannak, akik hisznek abban, hogy a tájban fellelhető különleges helyek még mindig kapcsolódnak az istenekhez, és azok szellemeihez. Például ilyen helyek voltak a szigetek, idős fák, vízesések, vagy a kiemelkedő sziklák is. Azért, hogy a kami-khoz imádkozhassanak, a kertekben kialakítottak szent tereket ezeknél a különleges természeti helyeknél. Ebből következően a japánkertekben létrehozott szigetek – legyen az a tó közepén, vagy a szárazföldön kialakítva, a kezdetekben nem esztétikai, hanem a vallás gyakorlásához köthetőek. (MARC P. KEANE; 31. o)

35. Tó közepi sziget kialakításának lehetőségei (saját rajzok):
1. teknős és darusziget (bal)
2. Hourai sziget (jobb)

Az első ötletemet (bal) a tsuru- és kameshima szigetek inspirálták: a tó közepén általában egyszerre jelenik meg a teknős és a daru sziget. „A daru 10.000, a teknős 1000 évig él”: mindkettő halhatatlanságot jelképez. (INT-33)

Ez a hely szűkössége, és a hátsó *Acer palmatum* – *Taxus canadensis* páros miatt nem működhetne, ezért az újragondolás során egy másik szigettípust vettem figyelembe (jobb). A Horai hegy a kínai taoizmusban jelent meg először: halhatatlan remeték lakhelye volt (láthatatlanok tudnak lenni, látnak a sötétben, nagyon mélyre tudnak úszni, tűzön tudnak sétálni, több mérföldet tudnak lefutni, a mennybe tudnak repülni). (GOTO és NAKA 56.o) Ezen a szigeten volt megtalálható emiatt a halhatatlanság elixíre is – így ez a szigettípus is ugyanazt jelképezi, mint a tsuru és kameshima.

Vízesés

A vízesés egész felületén eluralkodott a növényzet, júniusban még kissé látszódott, viszont októberben már egyáltalán nem volt látható a víz útja. A japánkerti kompozíciók fő lényege, hogy tisztán kivehetőek legyenek a víz által „kivájt” nyomvonalak, hiszen a víz érkezése a tó vízfelületébe egy fontos megnyugtató hatással rendelkező kerti elem.

Látványkapcsolatok vizsgálata és javaslata - vízesés

NINCS hanghatás

TÚL zárt

KEVÉS szikla

vízcsobogás látványának HIÁNYA

Jelenlegi állapot nem fenntartható
3 napos intenzív tisztítás
- 2014-es felújítás helyreállítása
+ intenzív karbantartás

36. A vízesés növényborítottságának alakulása 1879-2022 között
2022. november Intézményi TDK prezentáció

Javaslatom egyszerű: a vízesés értelmezése érdekében vissza kéne állítani korábbi állapotát, egy erős tisztítás szükségessége egyre szembetűnőbb. A vízfolyás a tó felületével való találkozása pszichológiailag is bizonyítottan nyugtató hatású, viszont jelenleg a zavaros növényfoltok inkább az ellenkezőjét váltják ki a kert látogatóiból.

Egy intenzív, nagyjából 3 napos tisztítást követően – leginkább a 2014-es, közvetlen felújítás utáni állapotának fenntartása lenne a cél.

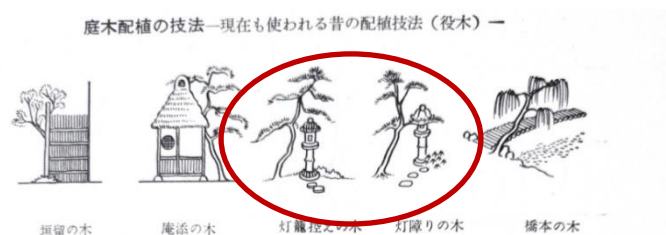
Kőlámpás területe

37. Rajzi vizsgálati összesítő lap

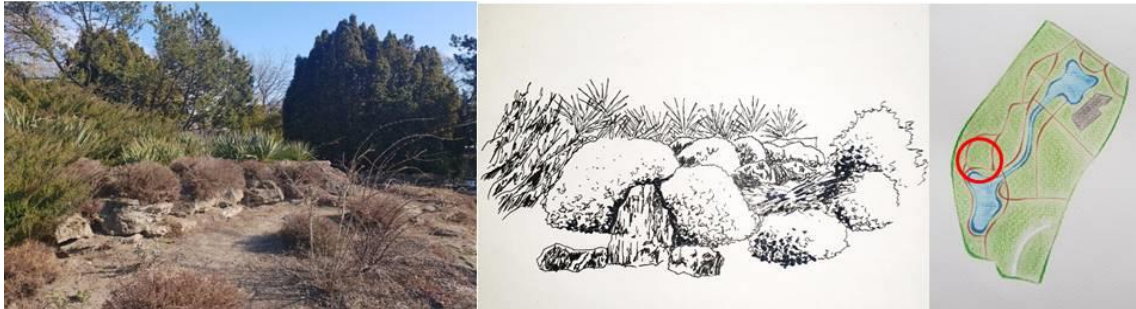
1. 2014-es felújítást követően a lámpás körüli növényállomány (felső bal)
2. javaslati rajz egy kőlámpás takaró fa elhelyezésére (felső közép)
3. itiner rajz a japánkert területéről – nézőpont elhelyezése (felső jobb)
4. 3 évszakos szín és lombváltozás vizsgálata színpipettázós technikával (alsó sor)

A következő vizsgált elem egy kőlámpás környékén található terület, ahol a kitaposás miatt jelenleg nem találhatóak meg a fák aljnövényzeteként megjelenő évelők. Eredetileg egy *Ophiopogon japonicus* által létrejövő egységes folt létrehozására törekedtek a tervezők, viszont ez bizonyos helyzeti következmények miatt nem valósult meg. Ennek következtében eléggé hiányos növényzettel állunk szemben. Régen, amikor még a japánkertekben konkrét funkciót töltöttek be a kőlámpások, különböző cserjéket/kis fákat alkalmaztak annak kiemelésére. Igaz, hogy jelenleg nem tölt be ilyen szerepet, viszont a két oldalról keretező *Acer palmatum* túl magas ahhoz, hogy a megfelelő hatást nyújtsák, így az aljnövényzet pótlása mellett egy tűz takaró fa (hi zawari no ki) ültetését javaslom. (felső középső rajz)

38. Kőlámpás zavaró/kiemelő fák elhelyezkedése (RYOU IJIMA, 107. o)

Tsukiyama

39. 1. Jounan-gu Shrine Garden növénykompozíciójának textúra elemző és kontúr lekövető rajza (felső bal és jobb) (saját rajz)
2. 2022. márciusi állapot a Margit-sziget dombján (alsó bal)
3. Javaslati rajz a növényzet pótlására (téli látvány javítására) (alsó közép)
4. Itiner rajz a tsukiyama (mesterséges domb elhelyezkedéséről) (alsó jobb)

A téli hónapokban a mesterséges domb területén (tsukiyama-n) is kevés örökzöld karikomi technikával metszett növény található, így ebben az évszakban vannak üres, díszítő érték nélküli foltos a kompozíción belül. Ennek a kiegészítésére készült javaslatban (alsó középső rajz) a Jounan-gu shrine garden növénykiültetését vettem példaul. (felső kettő rajz).

Ebből a szentélykerti növénycsoportból még a réteges tervezés jelentőségét is le lehet vonni: minden elemnek megvan a konkrét helye a rétegek között – egy fajta taxon nem jelenik meg több rétegben is. A kerti kövek (ishigumi/iwagumi) is csak az előtérben helyezkedik el – számisztikailag is megfelel a követelményeknek: 7 darab követ, tehát az aszimmetrikusság jelképét is megfigyelhetjük itt. A textúrák használata nem csak egyensúlyt tud teremteni egy kompozíciónál, hanem a különböző rétegek – növények kiemelésére is szolgálhat. a középtérben elhelyezett yucca féle az egyedüli durva textúrájú növény ebben a kerti látványban, az előtte és mögötte elhelyezkedő finom levelű növények körülölelik és keretezik a növénycsoporton belül.

A réteges tervezés kapcsán előkerül a shakkei kifejezés, ami kölcsönvett tájmintát jelent. A távoli táj (jelen esetben a távoli fenyőcsoportok) látványa szintén egy fontos réteget képvisel, ez a néző térérzékét megzavarja, és egy optikailag csaló mélységet alakít ki a kertben. (NIWAKI PRUNING, 80.o)

A jelenlegi köveket minden esetben a szintváltozások lezárásaként alkalmazták, így a növényes rétegek között kevés esetben látható kőcsoport. Ennek javítása érdekében egy sanson ishigumit helyeztem el a rajzomon – ez az egyik legegyszerűbben használható kőkompozíció, jelentheti a Buddha, vagy az ember – föld – és hármas kapcsolatának jelenlétét.

Mint már ahogyan említettem, a középtérben található yucca-t a Jounan-gu Shrine garden alapján lehetne igazán kiemelni: a karikomi metszés hiánya itt is szembetűnő, ezért a korábbi példánál felsorolt metszésre alkalmas taxonok alkalmazását javasolom.

40. Óbudai példa a karikomi (felhőnyírt) taxonok alkalmazására (bal)
Zuishin-in Temple nyírt cserjéi (jobb) (forrás: Mizuno)

Az Óbudai Berend utca egyik gerillakertjénél találtam egy Ligustrum ovalifoliumból álló, a japán felhőszerű metszést megidéző kompozíciót, ami igaz, hogy intenzívebb fenntartást igényel, de igazán beleillő lenne az általam elképzelt mesterséges domb új látványába.

Kihasználatlan terület

41. Taxus és kő szimmetrikus elhelyezkedése (bal)
Üres gyepfelület egy kővel a közepén (jobb)
Itiner térkép a terület helyéről (jobb alsó)

A Margit-sziget ezen a területén, a jól elhelyezett, kanyargós ágrendszerű Rhus (ecetfa) példányok mellett összesen 2 darab kő és egy nagy lombozattal megjelenő, oszlopos habitusú Taxus található. Jelen állapotában ez a terület teljesen kihasználatlan, és a helytelenül elhelyezett kövek miatt egy kellemetlen, és szimmetrikus látvány tárul elénk. Párosával, vagy ilyen jelentéktelen, kis méretű köveket nem ajánlott elhelyezni a japán ideológiák szerint. Ez a legnagyobb, szabadon álló felület a kertben, ezért javaslatom szerint egy magyar tájat imitáló dombcsoport kialakítására is lehetőség lenne. Például a zuglói japánkert konkrét japán tájimitációt vont bele a kerti kompozíciójába (Fuji hegy), viszont mint már korábban is említettem, az összes Japánon kívüli japánkert sose fog olyan autentikusságot elérni, mint a több száz éves, kertész mesterek által létrehozott kertek – így magyarországi léptékben akár az itteni tájat jellemző térformákat is alkalmazhatnánk imitálásra.

Számomra egy japános képet megjelenítő a Hármas halom a Vaskút határában – ez egy olyan jellegzetes forma, ami kerti helyzetbe beemelve is könnyen felismerhető lenne, a halmok tetején elhelyezett fák is összeegyeztethetőek néhány japán példával is.

A japánkerti tájimitációkat – ebben az esetben dombokat/hegyeket magyarországi viszonylatban nehéz alkalmazni a nagy térigényük miatt. A magyar alföldi tájat jellemző egyik ilyen mesterséges térforma a kunhalom, melyek jellegzetes formáját, és emlékműhely (sírhalmi) jellegüket érdemes lenne belevonni a japános kertek kialakításában – a korábbi pontokban is említve – a japán tájimitációs, és egyéb mesterséges dombok általában valamilyen kultúrtörténeti/vallási témához kapcsolódnak.

A 2003. évi LI. törvény – a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény módosítása szerint (f) a kunhalom olyan kultúrtörténeti, kulturális örökségi, tájképi, illetve élővilág védelmi szempontból jelentős domború földmű, amely kimagasodó jellegével meghatározó eleme lehet a tájnak. (INT-34) (INT-35)

42. Hármashalom Vaskút határában

Definíció és formavilág szerint is egy japánosabb látványként lehetne beemelni a kerti kompozícióba – akár a területen elhelyezkedő jelenlegi növényállomány segítségével is kialakításra alkalmas lenne. Természetesen itt is az arányokkal való tervezés – miniatürizálás kapna szerepet, mellyel végül a japán ideológiáknak megfelelően, kerti viszonylatban a magyar tájat imitálhatnánk a japános kertben.

Jó látványkapcsolatok

Kölcsönvett táj

43. Entsu-ji Garden (bal) Margit-sziget (jobb) kölcsönvett táj használata

A Jounan-gu Shrine Garden kapcsán is felmerülő shakkei kifejezés (kölcsönvett táj) ebben az esetben a legfeltűnőbb, az Entsu-ji Garden (bal) a kert melletti Hiei hegy látványát vonja be a kerti látványba – így a háttérben látható hegy nagy kompozíciós szereppel bír. A Margit-szigeti japánkertben is van erre lehetőség: remek rálátás nyílik a Hármashatár-hegyre. Igazán a közepen álló fa eltávolításával lenne teljes a kép, viszont határozottan pozitívan érintett az, amikor erre felfigyeltem az egyik bejárásom során.

44. Ferde fa használata – Margit-sziget (bal) Adachi Museum of Art (jobb)

A japánkertekben különleges faültetési, metszési és ápolási technikákat alkalmaznak. Egy átlagos erdei látvány mindig tartalmazni fog egy ferde törzsű fát: minden növény keresi a fényforrást, és a zárt lombkoronák közötti rés felé nőnek a fák. Ezt a jelenséget jelenítik meg egy kerti fa ültetésénél is: a földlabdás fákat már az elején egy bizonyos szögben helyezik el. (INT-36) Ez a ferdeség figyelhető meg a fenti képen is: a Margit-szigeten az Acer palmatum-hoz hasonló habitusú Rhus typhina-t több helyen is alkalmazták a vörös őszi lombszíne miatt is. Az, hogy ez az elhelyezés szándékos volt-e a kivitelezés során, nem tudom, viszont a mostani belátásom szerint ebben a formában egy jó japánkerti látványt nyújt ez a fa önmagában.

Öreg fák használata

A vizsgált területen több göcsörtös, idős fenyő található meg – ezek jelenléte jó látványkapcsolatokat tudnak létrehozni a kert különböző nézőpontjaiból.

A tó mellett a tsukiyama aljában látható ez a csavarodó törzsű fa (szintén egy öreg példány) – a vízfelület felé hajló ágaival ez is megfelelne egy ryuedamatsu-nak (lebegő fának). A jobb oldali festményen egy horvát tengerparti fenyőt ábrázoltam: a *Pinus sylvestris* itt is jól sejteti a víz közelségét lehajló habitusával. Ha a Margit-szigeti példa a tóparthoz közelebb helyezkedne el, ágait hasonlóképpen meg lehetne változtatni, hogy erősebb kapcsolat legyen a tó és a fa között. Ezt természetesen már nehezebb megvalósítani a taxon kora miatt, viszont a bonsai technikáknál bebizonyosodott, hogy egy megfelelő szakember ennek a megformálását is teljesíteni tudná.

ÖSSZEGZÉS

A Margit-szigeti növénycsoportok leginkább az évelők túlzott jelenléte vagy annak hiánya, illetve a cserjék helytelen használata miatt nem éri el azt az autentikusságot, ami egy európai japános kerthez megfelelő lenne. A metszést igénylő növények telepítése csak intenzív fenntartású kertekben lehetséges: ebből is látszódik, hogy Magyarországon egy magánkertben mennyivel jobban kivitelezhető egy japánkert fenntartása, mint egy közkertnél (példa zuglói japánkert). Ezen kívül az öntözőrendszerek kialakítása is célszerű lenne, mivel a japánkertek többnyire vízigényes növényeket alkalmaznak, és itt is megkönnyíteni a növények életben maradó képességét. Fenntartási szempontból át kell szervezni ezt a kertet, sokkal többször kéne a gyomnövényeket eltávolítani, az évelők visszafogása, és a fák/cserjék metszése is hasonló gyakorisággal kéne, hogy megtörténjen. Ezek kiküszöbölése például a tájépítész hallgatók bevonásával is történhetne, mint ahogyan a Budai Arborétum területén folytatott gyakorlati órák megtartásánál is szokás. Ez természetesen költségvetési szempontból is megfelelőbb lenne, hiszen a mostani állapotokból kifolyólag az figyelhető meg, hogy a felújításkor a tervezésre fordítottak több energiát, mint a jövőben felmerülő fenntartási munkálatok lehetőségére.

Számomra sok látvány is pozitív hatást eredményezett, emiatt nem mondható el erről a japánkerttről, hogy teljes mértékben szükséges az újragondolása. Sok olyan elem van, ami köré felépíthető egy látványkapcsolat, csak azokat vagy ki kell egészíteni/kicsit átrendezni, vagy egy konkrétabb, intenzív fenntartási tervet kell elkészíteni rá.

Dolgozatom során igyekeztem sok rajzi technika által bemutatni, hogy egy kerti látvány elemzéséhez milyen hasznosnak bizonyultak azok – ezt is egy fontos eredménynek tartom: sokkal érthetőbben lehet kifejezni ezek által az egyes hibákat, szükségesebb ez ilyen problématerképek, látványrajzok elkészítése a kompozíciók átlátásához.

Ennek függvényében készült egy átfogó posztert is a különböző évszakokban megtörtént terepbejárásaim során elkészített képekből – melyek mellett a látvány változásának megfigyelése érdekében régi képeslapokat is gyűjtöttem. Az évek során erős változás történt a növények lombtömegében: a régi képeken is jól látszódik, hogy emiatt az 1930-as években egy sokkal átláthatóbb, nyitottabb terület volt a Margit-szigeti japános kert – egyes területek fenntartásánál ez is szempont lehet.

IRODALOMJEGYZÉK

Az írott forrás mennyisége több, mint ami a dolgozatban szerepel, ennek oka az, hogy a kutatásom alatt igyekeztem minél több szakmai irodalmat elolvasni, így a jelenlegi tudásom forrását ezáltal szeretném megjelölni.

Írott forrás

1. STEPHEN ADDISS   Hogyan nézzük a japán művészetet?, 2005
2. NIWAKI PRUNING   Jake Hobson – Niwaki Pruning: Training and Shaping Trees the Japanese Way, 2007
3. ZEN AND FINE ARTS   Hisamatsu Shinichi – Zen and Fine Arts, 1971
4. RYOU IJIMA   Kertészeti szakkönyv kertészeknek japánul
庭作りを始める人のために <実用新書>,
1969
5. WABI SABI   Andrew Juniper – Wabi Sabi: The Japanese Art of Impermanence, 2003
6. MARC P. KEANE   Marc P. Keane – Japanese Garden Design, 1996
7. GOTO ÉS NAKA   Seiko Goto és Takahiro Naka: Japanese Gardens – Symbolism and design, 2016
8. HIROSAMA AGASAKI   Natural motifs and expressions of Japanese Garden/Meaning and form of water 日本庭園の然モチーフと表現／水の意味と形態).
9. INFINITE SPACES   Joe Earle – Infinite Spaces: The Art and Wisdom of the Japanese Garden, 2012
10. ARTHUR WESLEY   Arthur Wesley Dow – Composition, Understanding Line, Notan and Color, 1899
11. BERCSEK PÉTER   Bercsek Péter – Részletek a Margitsziget történetéhez, Szakmai emlékirat, 2013.
12. EDGAR PAYNE   Edgar Payne – Composition of Outdoor Painting, 1941
13. DEBRA N. MANCOFF   Debra N. Mancoff – The Garden in Art: Utagawa Hiroshige Maple Trees at Mama, 2011

14. E. CHARLES NELSON   E. Charles Nelson – So many really fine plants: An epitome of japanese plants in western european gardens, Bentham-Moxon Trust 1999.
15. HIROSHI TSUMITA,   Kenji Fukushima and Misaki Shimazu: Study of the landscape composition and psychological evaluation in japanese Zakanshiki garden
16. JUGIMURA FUMIO   Japán nyelvű tankönyv a kövekről
– Pagony Táj- és Kertépítész Iroda könyvtárából
17. A 2003. évi LI. törvény – a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény
18. Mizuno Katsuhiko: Gardens in Kyoto, 2002
19. Tom Wright, Mizuno Katsuhiko: Zen Gardens , 1996
20. Mizuno Katsuhiko: Invitation to tea gardens, 1992
21. Kiyoshi Seike, Masanobu Kudou, David H. Engel: A japanese touch for your garden, 1993
22. Ferenczy László: Régi japán kertek, 1992
23. Gunter Nitschke: Japanese Gardens, 2007
24. Mitsui Sen: A japánkert titkai, 1987 Budapest

Internetes forrás

- INT-01   <https://intojapanwaraku.com/travel/2233/>
- INT-02   <https://japanesegarden.org/thecenter/with-an-eye-towards-nature-japanese-garden-design-intensive/>
- INT-03   <https://raq-hiphop.com/nihon-teien-feature-iwagumi/>
- INT-04   <https://www.fujisan.co.jp/articles/courrier/01/>
- INT-05   https://matcha-jp.com/en/4453?page=2&fbclid=IwAR1a2YFZqofGmr0KcgDo-QhG_tX6KGvAsam2GtH6o7oF61wIQyJ0MRTinfY
- INT-06   <https://www.elle-rose.co.jp/column/article.php?column=38&page=4>
- INT-07   <https://www.tabataya.net/tabataya-english-page>
- INT-08   <https://matcha-jp.com/en/4453?page=2>
- INT-09   <http://rockstones.g2.xrea.com/design4.html>
- INT-10   <https://intojapanwaraku.com/travel/2233/>
- INT-11   <https://niwasora.net/chisen/>

INT-12 <https://raq-hiphop.com/nihon-teien-word-funaishi/>

INT-13 <https://www.elle-rose.co.jp/column/article.php?column=38&page=4>

INT-14 <https://raq-hiphop.com/nihon-teien-word-taki-iwagumi/>

INT-15 <https://www.japanese-garden-institute.com/niwaki-en.html>

INT-16 <http://rockstones.g2.xrea.com/design6.html>

INT-17 <https://raq-hiphop.com/nihon-teien-feature-plants/>

INT-18 <http://rockstones.g2.xrea.com/design6.html>

INT-19 <https://raq-hiphop.com/nihon-teien-feature-plants/>

INT-20 <https://kknews.cc/design/5n23o4k.html>

INT-21 <https://ja.wikipedia.org/wiki/%E5%BD%B9%E6%9C%A8>

INT-22 <http://rockstones.g2.xrea.com/design6.html>

INT-23 <http://rockstones.g2.xrea.com/design6.html>

INT-24 <https://kknews.cc/design/5n23o4k.html>

INT-25 <https://kknews.cc/design/5n23o4k.html>

INT-26 <http://rockstones.g2.xrea.com/design6.html>

INT-27 <https://kknews.cc/design/5n23o4k.html>

INT-28 <https://www.elle-rose.co.jp/column/article.php?column=38&page=11>

INT-29 <https://raq-hiphop.com/nihon-teien-feature-plants/>

INT-30 <https://kotobank.jp/word/%E7%B4%85%E8%91%89%E7%8B%A9%28%E8%A1%8C%E4%BA%8B%E3%83%BB%E9%A2%A8%E7%BF%92%29-1601089>

INT-31 <http://rockstones.g2.xrea.com/design6.html>)

INT-32 <http://rockstones.g2.xrea.com/design4.html>

INT-33 <https://xn----kx8a55x5zdu8lso8dvuf.jinja-tera-gosyuin-meguri.com/%E4%BA%AC%E9%83%BD%E3%83%BB%E9%87%91%E9%96%A3%E5%AF%BA%E3%81%AE%E5%A2%83%E5%86%85%E3%81%AE%E3%80%8C%E8%A6%B3%E5%85%89%E3%83%BB%E8%A6%8B%E6%89%80%EF%BC%88%E8%A6%8B%E3%81%A9%E3%81%93%E3%82%8D%EF%BC%89/%E4%BA%AC%E9%83%BD%E3%83%BB%E9%87%91%E9%96%A3%E5%AF%BA%EF%BC%88%E9%B9%BF%E8%8B%91%E5%AF%BA%EF%BC%89%E9%8F%A1%E6%B9%96%E6%B1%A0%E3%80%8C%E4%BA%80%E5%B3%B6%E3%83%BB%E9%B6%B4%E5%B3%B6%E3%80%8D/%E4%>

BA%AC%E9%83%BD%E3%83%BB%E9%87%91%E9%96%A3%E5
%AF%BA%EF%BC%88%E9%B9%BF%E8%8B%91%E5%AF%BA%
EF%BC%89%E3%80%8C%E4%BA%80%E5%B3%B6%E3%83%BB
%E9%B6%B4%E5%B3%B6%E3%80%8D/.html

- INT-34 <https://termeszetvedelem.hu/ex-lege-vedett-kunhalom/>
INT-35 https://termeszetvedelem.hu/wp-content/uploads/2021/04/Ertekorzo-kunhalom-leporello_v.pdf
INT-36 <https://vm.tiktok.com/ZMFBuYwuH/>

Kép, ábra és rajz jegyzék

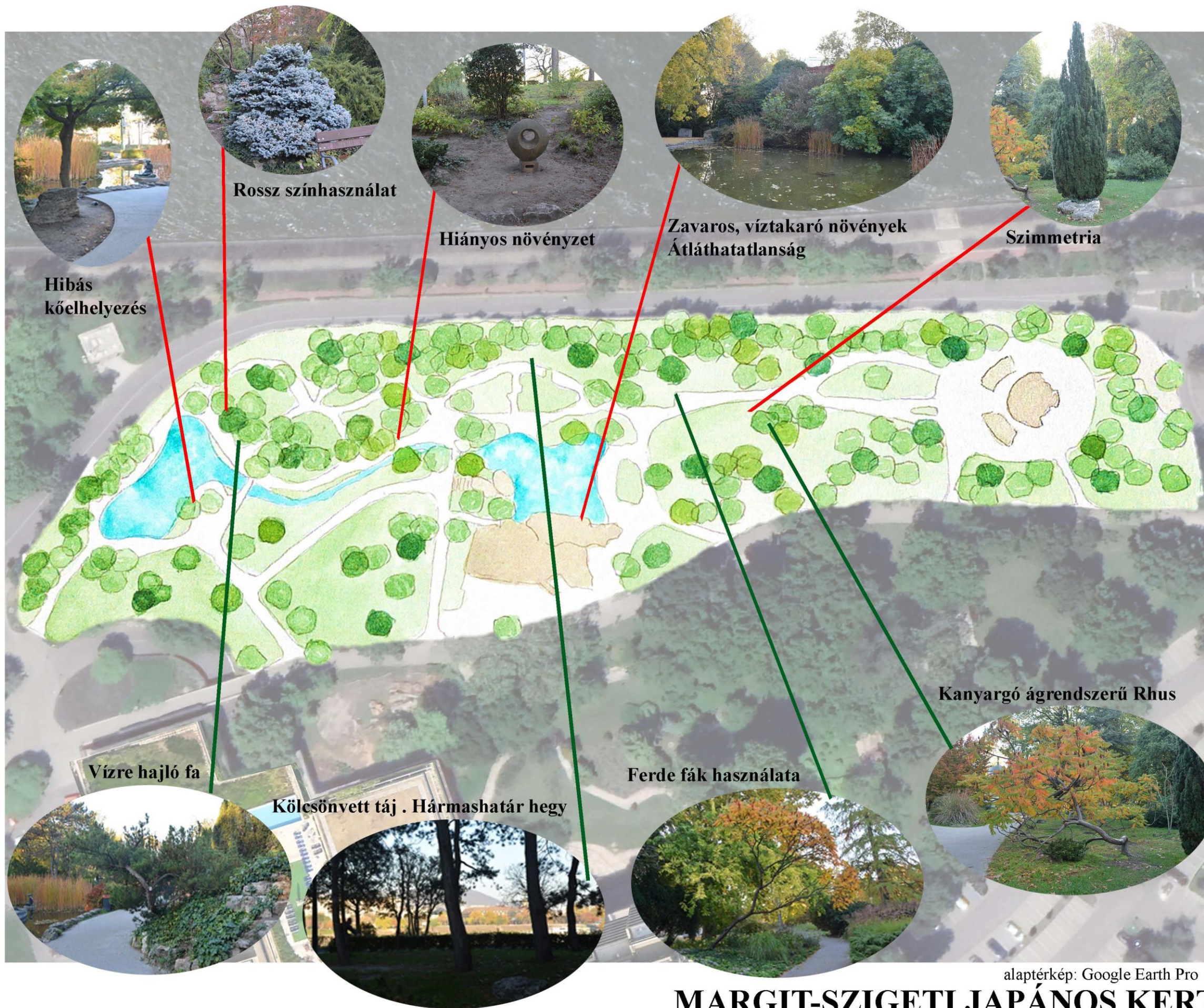
1. Módszertani ábra (saját)..... 2
2. Edo-kori sétakertek területi elosztása 3
    Forrás: <https://japanesegardens.jp/finder/period-edo/>
3. Japán sétakerti karakterjegyek a Koishikawa Korakuenben..... 4
4. Liang Kai *Shakyamuni Emerging from the Mountains* 6
    Forrás: ZEN AND FINE ARTS 31. o
5. Facsoportok ritmikus váltakozása - RYOU IJIMA, 104. o 7
6. Shin-Gyou-Sou kerttípusok - Tsukiyama teizouden, GOTO ÉS NAKA 8
7. Japán sétakerti tájimitációk – Lushan megjelenése a Koishikawa Korakuen-ben
(felső bal) és a valóságban (felső jobb); a Fuji hegy megjelenése a Suizenji Joujuen
kertben (alsó bal) és a valóságban (alsó jobb) 8
    Forrás: <https://tokyogardentours.com/koishikawa-kourakuen/>
    Forrás: <https://www.tripadvisor.fr/LocationPhotoDirectLink-g298205-i426322073-Kyushu.html>
8. Gokonomija Shrine Garden tsukiyama textúra elemző rajza (saját) 9
9. Adachi Museum of Art 11
10. Komyo-ji Hourai sziget kőcsoportja (bal) Meru hegy kőcsoportja (jobb) mesterséges
dombokkal alátámasztva 11
    Forrás: <http://robertketchell.blogspot.com/2015/09/stone-setting-in-japanese-garden.html>
    Forrás: <https://raq-hiphop.com/nihon-teien-feature-iwagumi/>

11. Oigawa folyó a valóságban (bal) és a Koishikawa Korakuen-ben (jobb)	12
Forrás: https://www.japan-experience.com/all-about-japan/tokyo/parks-gardens/top-10-parks-and-gardens-in-tokyo	
12. A Makaya-ji Temple partvédő kőcsoportja	12
Forrás: http://rockstones.g2.xrea.com/design4.html	
13. Nakajima Park nakajima-ja (bal) Az Ohori teien Horai szigete a kerti tó közepén elhelyezve (közép) A Shokakuji Garden Funaishi-je (hajót szimbolizáló köve) (jobb) 13	
Forrás: https://garden-guide.jp/spot.php?i=nakajima	
Forrás: https://www.ohoriteien.jp/map/	
14. A Shokakuji Garden Tsuru (közép) és Kame (jobb) shima-ja (a kerti tóban elhelyezett funaishi ebben az esetben nem a Hourai hegy felé tart – követ lsd. fentebb)	14
15. Sekisho Teien vízese (bal) Ginkakuji Templomkertjének vízesei – „carp stone” (közép) és a „sengetsu spring” (jobb)	14
Forrás: https://garden-guide.jp/spot.php?i=sekishou	
Forrás: http://www.musokokusi.com/teien-ryuumonnbakunokeifu.htm	
16. Metszés szerinti niwaki kategóriák (bal) – Niwaki Pruning 28.o és a leggyakoribb megjelenésű szerepfák (jobb) – RYOU IJIMA 107.o	15
17. Szerepfák : shoushinboku és a keiyouboku (bal felső) háromszöges tervezés shoushinbokuval a középpontban (felső közép); a felkelő és a lemenő nap fája (jobb felső), a kaput kiemelő fa (bal alsó) tűztakaró fa (jobb alsó)	17
Forrás: https://zhuanlan.zhihu.com/p/336834941	
Forrás: http://takaokomaginoteien.jp/concept.html	
18. Okayama Korakuen – színpipettázós vizsgálata.....	18
19. Japanese Moss Garden (bal) Okayama Korakuen (jobb)	18
Forrás: https://photos.com/featured/japanese-moss-garden-kyoto-ippei-naoi.html?product=spiral-notebook	
20. Pirossal jelzett japánkerti kompozíciós hibák tájépítész hallgatók munkáin bemutatva.....	19
21. Rajzi elemzési technikák tájépítész hallgatók munkáin bemutatva: kontúr lekövetés, 3 fő kompozíciós elem, árnyékoltság vizsgálata	20
22. Katsushika Hokusai: The great wave of kanagawa (felső); The school of life (alsó) Erős képi árnyékoltság a bal oldalon – jellemző rajzi kompozíciós technika	20
23. A japános kert úthálózata.....	21

24. Rajzi vizsgálati összesítő lap a bejárathoz közeli tó kapcsán	22
25. Yoko-en Garden vízimitátor növények használata a vízpart vonalán (bal) (saját rajz) Vízimitátor növények elhelyezése partvédő kövekkel (jobb) (RYOU IJIMA, 121. o).	23
26. A jelenlegi állapot textúra elemző rajza – a Taxus canadensis és az Acer palmatum elhelyezkedése (saját rajz)	24
27. Japánkerti látványhoz alkalmas rajzi kompozíció típusok	24
Forrás: EDGAR PAYNE, 117-120.o	
28. Az ember – föld – ég hármas megjelenése a növénykompozíciókban	25
Forrás: https://kotobank.jp/word/%E5%BA%AD%E6%9C%A8-593553	
29. Első javaslati variációban (saját rajz)	25
30. Szerepfák alkalmazása egyes tárgyi elemekhez rendelve – RYOU IJIMA 107. o.	26
31. Japán látványelemek százalékos megjelenése egy kerti kompozícióban belül (HIROSHI TSUMITA).....	27
32. Acer palmatum alatti rosszul elhelyezett kő (bal); köelhelyezés tipikus hibái (jobb) (JUGIMURA FUMIO, 24. o)	28
33. Első javaslati variáció réteges köelhelyezései – piros → lila → zöld (saját rajz)	28
34. Vízpart védő kőcsoportok ritmikus elhelyezése (JUGIMURA FUMIO, 24. o).....	29
35. Tó közepi sziget kialakításának lehetőségei (saját rajzok): 1. teknős és darusziget (bal) 2. Hourai sziget (jobb).....	30
36. A vízesés növényborítottságának alakulása 1879-2022 között 2022. november Intézményi TDK prezentáció	31
Forrás: https://kapcsoskonyvblog.wordpress.com/illusztraciok/	
Forrás: https://index.hu/fortepan/2017/10/07/jart-e_szabo_magda_a_katalin_utcaban/	
Forrás: https://www.manoprogram.hu/hova-menjunk/elemenybeszamolok/parkok	
Forrás: https://www.termalfurdo.hu/latnivalo/margit-sziget-148	
37. Rajzi vizsgálati összesítő lap	32
38. Kőlámpás zavaró/kiemelő fák elhelyezkedése (RYOU IJIMA, 107. o)	32
39. 1. Jounan-gu Shrine Garden növénykompozíciójának textúra elemző és kontúr lekövető rajza (felső bal és jobb) (saját rajz) 2. 2022. márciusi állapot a Margit-sziget dombján (alsó bal) 3. Javaslati rajz a növényzet pótlására (téli látvány javítására) (alsó közép) 4. Itiner rajz a tsukiyama (mesterséges domb elhelyezkedéséről) (alsó jobb)....	33
40. Óbudai példa a karikomi (félhőnyírt) taxonok alkalmazására (bal) Zuishin-in Temple nyírt cserjéi (jobb) (forrás: Mizuno)	34

41. Taxus és kő szimmetrikus elhelyezkedése (bal) Üres gyepfelület egy kővel a közepén (jobb) Itiner térkép a terület helyéről (jobb alsó)	35
42. Hármás halom Vaskút határában	36
Forrás: http://www.magyarvagyonok.hu/kultura/regio/magyarorszag/4062-Alfoldi-piramisok.html	
43. Entsu-ji Garden (bal) Margit-sziget (jobb) kölesönvett táj használata	37
Forrás: https://zekkeijapan.com/spot/index/61/	
44. Ferde fa használata – Margit-sziget (bal) Adachi Museum of Art (jobb)	37
45. Idős, göcsörtös fák használata – víz felé nyúló ágakkal (bal) Elképzelt, teljesen lenyúló habitusú fenyő (jobb) (saját rajz valós inspiráció alapján)	38

Hibás kőelhelyezés

Rossz színhasználat

Hiányos növényzet

Zavaros, víztakaró növények
Átláthatatlanság

Szimmetria

Vízre hajló fa

Kölcsönvett táj . Hármashatár hegy

Ferde fák használata

Kanyargó ágrendszerű Rhus

alaptérkép: Google Earth Pro

MARGIT-SZIGETI JAPÁNOS KERT

1905 - M. Földrajzi Múzeum Fortepan

1939 - Boda Balázs Fortepan

1939 - Buzinkay Géza Fortepan

1968 - Vajszada Károly Fortepan

nyílt és átlátható tér;
nincs elhatárolás a kertrészek között - nincsenek zárt növénykompozíciók
- kevés, alacsony növény
vízesés nyitott, vertikális elem

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: NÉMEDI BOGLÁRKA ANNA
A Hallgató Neptun kódja: 1C27NF
A dolgozat címe: A JAPÁN SÉTAKERTEK LATVÁNYKAPCSOLATA I
A megjelenés éve: 2023.
A konzulens tanszék neve: KERTMŰVÉSZETI ÉS KERTÉPÍTÉSZETI TANSZÉK

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

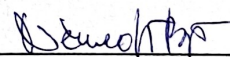
Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdonkezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: 2023 év 05 hó 1. nap

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

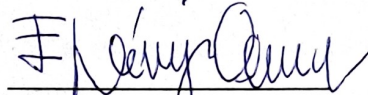
KONZULTÁCIÓS NYILATKOZAT

A NÉMEDI BOGLÁRKA ANNA (név) (hallgató Neptun azonosítója: 1C27NF)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a
záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozat/portfólió¹ áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védeésre
javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: 2023. év 5. hó 2. nap

Belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendó.

³ A megfelelő aláhúzendó.